

СЕЛО БОРЧА КРАЈЕМ XVIII И С ПОЧЕТКА XIX ВЕКА

I

Колико се засад зна, Борча се први пут помиње 1567. године, кад је у њој писано једно јеванђеље. Помиње се она и у Крушевском поменику. Око 1663—65. била је чак и нахијско место, иако се иначе у време протеривања Турака из Баната налазила у саставу панчевачке нахије. Међутим, први конкретни, управо статистички подаци датирају тек из аустријског времена. Год. 1717. село је имало 30 домаћинства, којих је десет година касније, тј. 1727. било већ 39.¹ Та домаћинства су следеће, 1728. године плаћала укупно 1480 форинти и 15 круна на име контрибуције, која је у целини ишла у општу војну касу банатске Администрације, изузев једне незнатне суме (18 форинти и 27,5 круна), из које су се издржавали локални хусари панчевачког дистрикта.² Некако у то време Борча је имала и своју царинарницу, чије се особље састојало од једног цариника и два хајдука. Према једном акту од 26. XII 1737. цариник је био Антоније Пјасентино (Antoni Piacentino), а хајдуци, опет, Јован Николић и Лоренц Милер, с тим што је први од њих примао на име плате 150, а друга двојица по 84 форинти годишње.³ А кад су Турци поново запосели Београд 1739, Аустријанци су овде засновали и једну од својих пограничних постаја. Та постаја је 1752. год. имала 14 милиционера-граничара, чија је главна дужност била да чувају дунавску Границу и да мотре на Турке с друге стране реке.⁴

Мада не знамо поуздано где је била локација тог, првобитног насеља, ипак се с доста вероватноће може претпоставити да се оно налазило управо онде где се налази и садашња, нова Борча, јер је то најоцедитије, па према томе и најздравије место у

околини, а безмало и у читавом Панчевачком риту, којег су иначе воде Дунава и Тамиша веома често плавиле. Из тог разлога је стара Борча коначно и расељена, највероватније између 1752. и 1760. с обзиром да је њен атар већ 1761. год. означен као пустара.⁵ Расељавање је бесумње изведено одједном и нагло, тј. због велике, можда и катастрофалне поплаве, с тим што су Борчани, како изгледа, најпре привремено били смештени на једном потесу садашњег новоселског атара, који је и сад познат као *Борчанско поље*,⁶ а затим расељени по читавој околини, већ према томе куда је ко желео,⁷ док је сама војничка постаја тог села пресељена на Дунав, насупрот Калемегдану, где је забележена и 1776—1777. године, али као *Нова Борча*.⁸

Атар тог села је опустео кад је расељена стара Борча, од кад се и води као пустара, која је с времена на време издавана у закупе, обично за пашњаке и сенокосе, што доказује и један попис пустара панчевачког округа из 1761. године.⁹ По себи се разуме да је та пустара била државна. Први њен арендатор за којег поименце знамо био је панчевачки оборкнез Лазар Поповић, који се иначе у том својству помиње 1765. год.¹⁰ Пет година касније, 1770, то земљиште је уступљено XII немачко-банатској регименти, али се и даље искоришћавало на стари начин.¹¹ Штавише, ту пустару је, заједно са пустаром Овчом, 1790. држао у закупу *Aerarial hung. Regie* за своту од 800 форинти годишње, мада су иначе, — како је напоменуто у акту, — и једна и друга биле предвиђене за насељавање.¹² Но не за дуго, јер је иста, видећемо, већ 1794—1797. била изнова насељена и предата сељацима-граничарима „на уживање“, за почетак само делимице. Међутим, нас не интересује овде ни старо насеље ни ње-

гово расељавање, а самим тим ни судбина његовог запустелог земљишта, већ зачетак новог, данашњег села, о којем је управо и реч.

II

Садашња Борча је насељена 1794—1797. године, и то на месту старе, „турске“ Борче, тј. оне која бејаше ишчезла, како рекосмо, око 1750, или пак нешто касније, о чему сведочи и једна мапа из 1776. године, која се помиње у једном од наших извора.¹³ Том приликом је насељено најпре 27 рибарских породица из Панчева, које ударише темеље данашњем насељу, а затим и друге.¹⁴ Из постојећих докумената се не види тачно да ли су све те породице пресељене овамо већ 1794, али се зна да је војна власт за њих исте године подигла 16 кућа од материјала са порушених војних објеката сремске Касарне (Нови Бановци), који је овамо био пренет,¹⁵ што значи, додајмо и то, да је Борча ипак поникла из војних, а не из привредних или неких других потреба без обзира што је насељавање отпочело са рибарима.¹⁶ По тим зградама, а и по подацима из литературе, могло би се закључити да је тада насељено само 16 породица, а да су све остале придошле касније, неке пре а неке и после 1797. године, али није тако. Напротив, један нови податак сведочи да су све те породице (27) пресељене у исто време, с тим што су с почетка можда и по две становале у једној те истој згради, односно зградама, јер иначе насеобина са тако малим бројем домаћинстава и душа свакако не би већ те, 1794. имала свог свештеника, а ни парохијске капеле која је забележена следеће године, кад је у месту било, — додајмо и то, — 119 становника.¹⁷

Наскоро иза тога придођоше и многи други досељеници, од којих поједини и не бежу из наших крајева. Како изгледа, њихов број се брзо увећао до предвиђене мере, па је захваљујући томе у селу већ 1799. могла бити саграђена и црква, која и данас постоји. Очуване црквене матрикуле, о којима ће још бити речи, сведоче да је највећи део тог становништва насељен до 1797. год. Како се пак даље кретала популација видеће се донекле и из података који ће ниже бити презентовани, док би овде ваљало нагласити још само то да су ти досељеници у огромној већини били Срби, тако да је насеље од самог почетка добило српско-православни карактер. Насељен је ту, видећемо, и изванредан број румунских поро-

дица, али су се оне ускоро посрбиле.¹⁸ Што се немачко-мађарских житеља тиче, који су овамо долазили првенствено ради запошљања и као радници, они су се такође посрбили, али су задржали своју католичку веру, те се данас службено третирају као Хрвати, иако то нису.¹⁹ Међутим, треба нагласити да је насељавање Борче у сваком случају око 1800. год. у основи већ било завршено, док касније увећање броја сеоских домаћинстава за које дознајемо и из прилога бр. I произилази углавном из сопствене популације, што не значи да није било нових досељавања, али и расељавања.

О броју сеоских кућа имамо само 3 податка, од којих један потиче из 1802/3, други из 1808, а трећи из 1811. године. По првом, Борча је имала (1802/3) 52 православне куће и 70 брачних парова²⁰, по другом (1808.) 61 домаћинство (са иновернима),²¹ а по трећем (1811) укупно 63 куће и 76 брачних парова.²²

И о становништву ове невелике насеобине имамо три податка. Према једном извештају Панчевачког протопопијата од 30. септембра 1795, Борча је тада имала, већ смо напоменули, 119 православних житеља.²³ Њихов број се током следећих неколико година више него удвостручио, јер их је 1802/3. регистровано 245.²⁴ Год. 1811. Борча је имала укупно (са иноверцима) 390 житеља, не рачунајући ту 3 особе из места са непознатим боравиштем у иностранству, затим 2 особе из других места са боравком у Борчи и 49 (29 мушких и 20 женских) особа из „наследних земаља“ које су се затекле у селу, али које иначе нису пописане. Од тих 390 житеља било је 206 мушких (1 свештеник, 3 службеника, 1 занатлија, 79 граничара, 8 беземљаша што раде код других, 15 инвалида, 6 оних који не служе војску, 85 деце мушког пола до 14 и 8 децака од 15 до 17 година) и 184 женске особе, које нису ни класификоване као мушкарци. Што се ових последњих тиче, наш документ вели да их је 87 било ожењених, а 119 нежењених и удових, што практично значи да је нежењених изнад 17 година и удових било укупно 26.²⁵

Упоређени подаци о броју кућа и становника из истих година доказују да је свака српска кућа 1794/5. имала у просеку 4,6 душа, односно свака православна 1802/3. — 4,8 душа и 1,3 брачни пар, а свака сеоска кућа (са иновернима) 1811. године 6,2 душе и 1,2 брачни пар, управо 1,5 мушко дете.

Једно од питања које се у вези с тим поставља јесте како и зашто је дошло до поновног насељавања Борче кад се ни старо село, како рекосмо, није могло одржати, већ је напротив морало бити расељено, првенствено због поплава, односно кад је на њеној локацији ионако постојао стари граничарски чардак с одређеном посадом, а на самој обали Дунава чисто војничка насеобина Нова Борча.²⁶ Такво питање је утолико умесније што за живот села у читавом Панчевачком риту тога доба одиста није било скоро никаквих повољнијих услова. Не само због ниског терена који су речне воде тако често плавиле и немилице уништавале све што је човек и по цену великих одрицања и труда створио или култивисао (стамбене и остале зграде, засади, усеви, баште, житнице, пашњаци, итд.), или рецимо због различитих зараза и болести које су иза поплава остајале, већ и због тога што је ново село, као уосталом и оно старије, са свих страна било опкољено густим трстицима, барама и каналима, тако да је између њега и околних насеља саобраћај био веома отежан, а не ретко и сасвим немогућан с обзиром да се понајчешће морао одржавати чункама, чамцима и скелама.²⁷ Од суседних насеља Борчи је најближи био Београд, али је он био под Турцима, па је она обично била упућена на Земун, од којег ју је делио Дунав, док јој је Глогоњ као компанијско место било понајдаље. И мада је постојао пут од Борче до Глогоња, који је трасиран приликом премеравања тог краја крајем ХVIII века, до чете се ипак најтеже стизало, поглавито чамцима, или комбиновано, јер је ваљало пребродити и такве водно-блатне препреке какве беху Визељ, Сибница и Тамиш са читавим низом рукаваца и забарака којих није било мало.²⁸ Па ипак је Борча насељена, јер је тако одлучила највиша војна власт, која је за то имала своје разлоге. А насељена је не због тога што су можда поменуте и непоменуте невоље претходно можда биле елиминисане, како би се могло помислити, већ управо због њих и њихове тежине, јер су исте веома често биле непремостиве и за саме граничарске компаније, односно штације из околине са леве обале Тамиша, које су редовно слале и одржавале своја истурена и уопште стражарска одељења на Дунаву, а то већ није било ни лако ни довољно сигурно.²⁹ Стога је ваљало насеље обновити и тако обезбедити одређен број војника такорећи на самој обали, који би били утолико поузданији што би чували и своје породице, а не

само Границу. То је био основни разлог насељавању Борче, а нешто касније и Овче, док су економски моменти притом играли сасвим споредну улогу, могло би се рећи чак и неважну, иако је иначе тачно да су сва земљишта тзв. III, IV и V Дунавског залива (Панчевачки рит) тада стајала углавном неискоришћена.³⁰ А што се тиче хуманитарних аспеката, да тако кажемо, тј. здравља, живота и уопште људског напретка становника новог села, о томе властодршци нису много бринули, јер се ионако није радило о њиховом, већ о „шизма-тичком“ становништву.

А ако би се пак поставило питање одакле су сви ти досељеници приспели, засад се на то не би могао дати ваљан, посве задовољавајући одговор. Једино што се поуздано зна, то је да је првих 27 породица приспело из Панчева, али је тешко рећи да ли су оне из њега и родом или су пак само кроз њега прошле на путу до Борче. Изгледа ипак да је међу њима било и једних и других, како то обично бива у таквим случајевима. Да су у већини потицале из ближе околине доказују унеколико и очуване матрикуле рођених, управо имена кумова из суседних насеља која су у њима регистрована. Наиме, досељеници нису одмах прекидали своја стара кумства, већ су их и надаље одржавали, па су им ти исти кумови још задуго и овде крштавали децу. Узмимо за пример Ристиће, за које знамо тачно да су досељени из Црепаје, док су им кумови остали у њој. Били су то Војновићи, који су у више махова долазили у Борчу да би им крстили децу. Пре но што су прекинута, таква кумства су понекад преношена и на децу. Према тим кумствима и забелешкама о њима, Михајловићи, Маринковићи, Стојковићи и једни Јовановићи дошли су највероватније из Земуна, Дочани из Боке, Туркови из Ковина, Крекићи из Идвора, Животићи, Јанковићи и Петковићи из Панчева, а Орловићи, Петровићи, Радомирови и други Јовановићи из Црепаје.³¹ Међутим, из прилога I дознајемо тачно да су Арсићи и Дабићи дошли из Итебеја, Берићи из Маргитице, Димитријеви (ћи) из Јабукe, Јанкови из Рамне, Јосифови из Панчева, Карунци из Банлога, Никодимови(ћи) из Вршца, Перићи из Боке, Секешани из Сурдука (румунског), Стефановићи једни из Глогоња а други из Црепаје, Стојановићи из Овсенице, Ристићи из Црепаје, Ружићи из Кумана, Црвенкови из Кикинде, а Андрејићи и Цветковићи „из Србије“,³² што значи да је највише досеље-

ника ипак било из Баната и наших крајева уопште.

Но нису сви потицали ни из близине ни из наших крајева. Прилог I сведочи да су појединци долазили, ко зна како и зашто, и из других, туђих крајева и земаља, као што су, на пример, Јован Јанчика и Константин Бобеско, први „бугарског“, а други „влашког рода“, док су римокатолици готово сви били издаље, највероватније из Мађарске и Аустрије, а можда и из неких других земаља. Највећи део нашег, домаћег становништва је пресељен, већ је напоменуто, 1794—1797. године, бесумње, групно, тако да је његово насељавање убрзо било ако не посве завршено, онда у сваком случају заокружено до предвиђеног броја, што се види и по презентованој статистици домаћинства из 1802/3. год. То кад се тиче Срба и православаца уопште, који су насељени као граничари и одмах подвргнути војном режиму, док су римокатолици долазили и дошли нешто касније, и то појединачно, првенствено као радници и уопште због запослења,³³ али су се неки од њих по доласку преомислили и прихватили војних обавеза, у име чега су одмах добили и одређене сесионе делове земље.³⁴ Иако је и међу једнима и међу другима било млађих досељеника кућних старешина, из прилога I се ипак стиче утисак да су православци у већини по годинама били знатно старији, а римокатолици, опет, поглавито млади људи, што је и разумљиво.

Тешко је рећи која братства су дошла пре, а која касније, али је чињеница да се у матрикулама међу првима помињу Босиљковићи, Васиљевићи, Дочани, Ердџани, Животићи, Јанковићи, Јовановићи, Крстићи, Лукићи, Максими (мовићи), Маринковићи, Маркуци, Миланковићи, Молдовани, Несторовићи, Орловићи, Паскули, Петровићи, Поповићи, Стојановићи, Стојковићи, Станковићи, Цветковићи, и још неки. Ако се пак упореде подаци из прилога I са онима из прилога II, онда је јасно и које су све фамилије у село дошле касније. Међутим, нас овде интересује списак свих сеоских братстава регистрованих до 1810. год. Презимена су повађена из црквених матрикула, рођених и умрлих, и из оба прилога. Дајемо их азбучним редом:

Андрејић, Андрић, Арсић, Белић, Берић, Бернец, Благојевић, Бобеско, Босиљковић, Брад, Васиљев(ић), Васић, Весић, Георгијевић, Гроза, Дабић, Дајић, Даљин, Димитријев(ић), Дочанин, Драгин(ан), Ђурин, Живанов, Животић, Ердџан, Иванов(ић), Јакшин, Јанков, Јанковић, Јекић, Јосифов,

Каначки, Карунац, Кобај, Константиновић, Косовац, Крекић, Крстић, Крчединац, Лалић, Лудошан, Лукић, Лунга, Максими (Максимовић), Маленов(ић), Маринков(ић), Маркуц, Матијаш, Матковић, Мађаш, Миланковић, Миленовић, Милин, Михајлов(ић), Мишков(ић), Молдован, Недељков, Немет, Никодимов(ић), Николајев, Несторов(ић), Орловић, Пајкић, Пасковић, Паскул, Пејачки, Петков(ић), Перић, Петровић, Пиперски, Поповић, Прешаћ, Пуц, Раданов, Радић, Радојев, Радомиров, Рестак, Ристић, Роман(ов), Ружић, Секешан, Срданов, Станков(ић), Стефанов(ић), Стојанов(ић), Стојковић, Томић, Турков, Турчић, Фирез, Флањак, Хорват, Цветков(ић), Црвенков, Чакован и Шумац.³⁵

По себи се разуме да списак не садржи презимена свих оних који су у то време у Борчи живели или пак боравили, и то стога што у наведеном међувремену нису имали ни деце за крштење ни умрлих за сахрањивање, тако да нису ни забележени у одговарајућим матрикулама, док су у прилоге, опет, унети само они који су имали земље и уопште који су у селу дуже живели, и ту остали. Међутим, треба рећи да се нека од датих презимена помињу само по једном, углавном у периоду од 1797. до 1800. године, што значи да су њихови носиоци убрзо заувек напустили Борчу, било зато што су у њу доспели случајно, рецимо услед војне службе, можда и без својих породица, било, пак, зато што им се она и војнички живот нису свидели. То су Андрићи, Белићи, Босиљковићи, Васићи, Георгијевићи, Дајићи, Дочани, Ђурини, Ердџани, Константиновићи, Крчединци, Лукићи, Миланковићи, Миленовићи, Пиперски, Раданови и још неки који су наскоро ишчезли из места.

А што се тиче самих презимена, она су се писала, видимо, а вероватно и изговарала, на различите начине, тј. са и без наставка *ић*, као, на пример, Васиљеви(ћи), Димитријеви(ћи), Станкови(ћи), Стефанови(ћи), Цветкови(ћи), итд. У очуваним матрикулама рођених и умрлих, које представљају не само најстарије, него и најпозданије изворе те врсте, они су готово увек Васиљевићи, Димитријевићи, Станковићи, Стефановићи, Цветковићи, итд., док у прилозима већ није тако, поготово не у прилогу бр. I који је састављен, већ је речено, 1843. године, што још једном потврђује већ познату констатацију да је наставак *ић* као типично српско у аустријским земљама XIX века веома често потискиван, првенствено од управно-политичких власти, што су рес-

пектовале и наше парохијске администрације, кад милом кад силом.³⁶

Но док су једни одлазили и отишли, било у околна насеља, било пак преко Дунава, што се такође догађало, нарочито после I, а особито после II српског устанка, други су се полако досељавали, што доказује и прилог I. Да није било тих досељавања, питање је да ли би се Борча као насеље и одржала, јер је њен наталитет с почетка био слаб и незнатан, а морталитет, опет, прилично осетан и висок, иако не увек. Да је тако, најбоље доказује следећи преглед, који иначе садржи податке о рођенима и умрлима само за првих 14 година (1797—1810), тј. из времена које нас овде интересује. У матрикулама је, наиме, забележено:

друге стране, нису регистровани ни сви умрли, бар не они који су изгинули на аустро-француским бојиштима или пак у заробљеништву, иако је иначе у прилогу I знатно касније забележено и пар таквих случајева (к. бр. 21 и 32). А и уписани нису увек умрли природном смрћу, јер су се једни, — дознајемо из поменутог прилога, — утопили, док су други побијени. Али без обзира на то, чињеница је да је село имало незнатан прираштај и да су му нови досељеници и надаље били неопходни, како због њега самог, тако и због његове штације, којој су били потребни војници.

Но кад је већ реч о парохијским матрикулама и о подацима из њих, нека нам буде дозвољено да овде нотирамо и лична имена повађена из матрикула и прилога.

Год.	Рођених			Умрлих	Прираштај
	мушких	женских	свега	свега	
1797.	2	3	5	4	+ 1
1798.	2	4	6	4	+ 2
1799.	11	4	15	4	+ 11
1800.	1	3	4	6	— 2
1801.	3	4	7	9	— 2
1802.	3	6	9	10	— 1
1803.	5	9	14	4	+ 10
1804.	3	7	10	4	+ 6
1805.	8	4	12	13	— 1
1806.	11	10	21	16	+ 5
1807.	7	3	10	21	— 11
1808.	6	8	14	29	— 15
1809.	6	8	14	9	+ 5
1810.	10	5	15	4	+ 11
1797—1810.	78	78	156	137	+ 19

Додуше, овим статистикама нису обухваћени ни сви рођени ни сви умрли у том међувремену.³⁷ Новорођени због тога што су неки од њих, изгледа, рођени ван места, тј. у околним насељима одакле су им погинули родитељи, или бар мајке, где су свакако по тадашњем обичају и крштени, а и због тога што је изванредан број новорођенчади умирао одмах, тј. некрштен, тако да ни они нису унети у матрикуле на основу којих је ова табела сачињена. Током ових 14 година, да и то додамо, регистроване су и двојке, и то у два маха. Год. 1799. крштени су близанци Павела и Насте Томић, Глигорије и Марта, а 1810, опет, близнакиње Јекатерина и Сосана Јанковић. С

Даћемо најпре мушка, а затим и женска имена, и то онако како у наведеним документима гласе. Током времена регистрована су следећа лична имена:

Авакум, Аврам, Адам, Алекса, Александар, Алексије, Андрија, Антоније, Арсеније, Атанасије, Аћим, Букур, Васа, Василије, Викентије, Вуја, Гаврило, Гашпар, Георгије, Глигорије, Григорије, Груја, Давид, Дамјан, Данило, Димитрије, Дионисије, Ђорђе, Ђука, Ђурка, Живан, Живко, Живојин, Живота, Захарије, Иван, Игњат, Илија, Исак, Јаков, Јанко, Јанош, Јанчика, Јеврем, Јеремије, Јефтимије, Јоаким, Јоан, Јожеф, Јован, Јовица, Јоксим, Јосиф, Јохан, Јошка, Карпа, Константин, Коста,

Крачун, Крста, Кузман, Лазар, Леонтије, Лука, Максим, Манојло, Марко, Мартин, Матвеј, Матија, Миладин, Милован, Милојко, Милош, Мирко, Михај, Михајло, Мишко, Мојсеј, Мојсило, Недељко, Нестор, Никифор, Никола, Павел, Павле, Пана, Пантелејмон, Партеније, Паскул, Паул, Петар, Прокопије, Радивој, Риста, Сава, Симеон, Симон, Софроније, Спасоје, Среја, Сретко, Станоје, Стеван, Стојан, Стојко, Тадија, Теодор, Теофан, Теофил, Тимотеј, Тодор, Тома, Траило, Трајко, Филип, Христифор, Цветко, Шана.

Алексија, Ана, Анастасија, Ангелина, Анђелија, Аница, Анка, Антонија, Атанасија, Божана, Браиланка, Брндуша, Василија, Везиља, Деспина, Димитрија, Ђула, Ева, Живана, Живка, Иванка, Иконија, Илка, Иљона, Јевдокија, Јевра, Јевросима, Јекатерина, Јела, Јелена, Јелисавета, Јерина, Јефимија, Јоана, Јована, Јованка, Јулијана, Косана, Кумрија, Латинка, Макрена, Мара, Маргарита, Марија, Марта, Милица, Наста, Настасија, Наталија, Неранца, Пава, Пелагија, Персида, Петрија, Пулгерија, Ружа, Ружица, Савка, Санда, Сара, Силвана, Симеона, Синђа, Сосана, Софија, Стамена, Стана, Станка, Станојка, Стефанија, Стојна, Татјана, Теодора, Терезија, Теофана, Тијана, Фема, Флора, Христина и Цвета.³⁸

Као што се види, лична имена су по свом пореклу и значењу различита, али је много више календарских него народних. Тако је тада било свуда у нас, и не само у нас, па је морало бити и у Борчи. С друге стране, најбројнија су српска и уопште православна имена, док су римокатоличка далеко мање бројна, а и што их има, ретко се помињу с обзиром на вероватни постотак њихових носилаца који је био незнатан у односу на читаво становништво села. Иначе су сва забележена имена уобичајена и позната, наравно свако у својој верско-националној средини, изузев једног до два. То су *Карпа* и можда *Браиланка*. *Карпа* је мушко име које је Михајло Стојковић као кум дао сину Јована и Марте Јовин из Баваништа, који је иначе крштен у Борчи.³⁹

Већ је напоменуто да су се у Борчи поред српских настаниле и неке румунске, па и римокатоличке породице, што доказују и спискови презимена односно имена из претходних ставова. Речено је такође да су се те породице све одреда посрбиле, једне раније а друге касније, што је зависило од различитих околности, с тим што су иноверни задржали своју католичку

веру. Међутим, одмах да нагласимо, не може се говорити о некој одређеној, тј. чистој националној припадности тих и таквих породица, већ само о њиховом пореклу, које такође није увек довољно јасно, што донекле важи и за нека српска домаћинства. То из више разлога, а пре свега због мешовитих бракова, од којих су неки састављени и пре доласка супружника у Борчу, при чему је преовладао језик већине, а тиме и национални осећај.⁴⁰ Састављач већ помињаног летописа је својевремено покушао да утврди национално порекло сваког појединог братства (православног), али у томе није имао много успеха. Наиме, он је фамилијама Брад, Гроза, Даљин, Лунга, Максин, Молдован, Паскул и Секешан приписао румунско, а Драгин — циганско порекло, док је за све остале рекао да су Срби и по пореклу и иначе, али његове тврдње нису сасвим тачне, јер нити су сви из прве групе били румунског, нити су пак сви из последње групе били српског порекла, а велико је питање да ли су и Драгини били циганског рода.

Не знамо тачно на основу чега су та „разврстања“ изведена, али се чини да су аутору као оријентација послужила првенствено лична и породична имена, повађена из матрикула и домовника, а не мање и одговарајућа веровања ове или оне породице, што ће рећи очуване приче и легенде, док убедљивијих, тј. писмених доказа за то вероватно није ни имао.⁴¹ Међутим, сама имена, рачунајући ту и њихове евентуалне шаролике облике, могу и да преваре, јер су била више-мање иста и код Срба и код Румуна. Крачун, Мартин и Паскул, на пример, јесу првенствено румунска имена, али се сретају и код Срба, поготово ако су им Румуни били кумови, што није била реткост.⁴² С друге стране, Василије, Јован и, рецимо, Павел превасходно су српска имена, али и румунска. Такав је случај и са многим женским именима, али је та околност већ мање битна за предмет о којем је реч. А што у том погледу важи за имена, важи доста често и за презимена изведена од њих, или пак од имена места, с тим што Румуни обично имају краће, а Срби опет дуже облике, иако не увек. У ствари румунска презимена те врсте понајчешће гласе онако како и сама имена, било лична, било, пак, насељска, мада нека од њих имају и краће наставке различитог порекла и облика. На пример, Лунга, Мијуча, Паскул и рецимо Сфера, односно Ботош-ан, Лудош-ан, Секеш-ан, итд., док код Срба та иста презимена, као и многа друга,

књишки узето, имају нешто дуже и нешто друкчије наставке, на пример Паскул-ов-ић, Север-ин, Ботошан-ин, итд., али сам народ те наставке скраћује, нарочито при изговору презимена изведених од места, тако да и Срби веома често изговарају, а и пишу, Ботошан и Секешан, у Банату, или реџимо Белегишан и Митровчан у Срему, итд.⁴³ Дода ли се томе и чињеница да веровања и приче још и више могу да заведу на странпутицу, онда је сасвим јасно да се ауторове тврдње не могу олако прихватити. Неоспорно је једино то да су Брадови, Грозе и Лунге били Румуни, што доказују и њихова лична имена из прилога I (к. бр. 51, 24 и 25), док остале фамилије то већ нису биле. Даљини сигурно не (к. бр. 43), јер то не произилази ни из њихових презимена ни из личних имена која су побележена. Судаћи по самим презименима, Молдовани, Паскули и Секешани су могли бити и Румуни, бар по свом пореклу, али они то у Борчи очигледно нису били, како због мешовитих српско-румунских имена (к. бр. 40-а, 38 и 6), тако и због тога што су имали своје крсне славе, а то с Румунима већ није био случај. Према томе, они су могли бити само Срби, било од доласка у Борчу, било пак својим даљим пореклом. Максими такође нису Румуни, иако је у њиховим кућама (к. бр. 48, 58-а и 69) било и румунских имена, а нису то ни могли бити с обзиром да им само презиме већ од њиховог доласка у Борчу гласи чешће Максимовић него Максими, иако то и није важно јер су оба облика српска. Ни Драгини (Драган) нису циганског порекла, како стоји у летопису, не само због чисто српских имена њихових чланова побележених у прилогу I (к. бр. 57-6), а ни због тога што су имали земљу, како пише у прилогу II (к. бр. 51), што са Циганима није био случај, већ и стога што им је кум био нико други до породица поп Стефана Берића, а свештеник као једно од најугледнијих лица у селу тога доба свакако не би изабрао за кума Циганина, тако да је и та породица највероватније била српска, и то тим пре што у свим матрикулама стоји Драгин, а не Драган.⁴⁴

То с једне, док је с друге стране аутор међу српске сврстао и две румунске породице, које су то свакако биле, ако не по осећању и стварној припадности, онда по свом пореклу. То су Фишћини (к. бр. 47), а вероватно и Лудошани (к. бр. 28), чија су сва имена у прилогу I иначе румунска. Вероватно су румунског порекла били и Маркуци (к. бр. 70), иако су њихова имена

мешовита, тј. српско-румунска, али су те породице свакако око средине ХІХ века већ биле сасвим србизоване, ако не и раније. А што се тиче фамилије Роман(ов), она је могла бити и румунског и српског порекла, али је вероватније да је иста у Борчу доспела из Епира, и то преко Земунa, што ће рећи, уколико је то тачно, да је иста влашко-ароманског порекла.⁴⁵ Што се пак римокатоличких фамилија тиче, оне се јасно разликују од православних, али само по свом пореклу и у чисто верском погледу, док су иначе и оне од самог почетка, како изгледа, имале мешовитих бракова, како мађарско-немачких, тако и православно-римокатоличких, што се донекле види и из матрикула и из прилога I.⁴⁶ Према томе, и ту су постојали најбитнији услови за изједначавање са већином становништва села, и то тим пре што су се између њих и њима најближих истоверних грађана и насеља контакти из већ наведених разлога веома тешко одржавали.

Наши подаци не говоре посебно о односима између српског становништва и нерспских домаћинстава, а ни о односима православне већине уопште и римокатоличке мањине, али је и без тога прилично јасно да су исти овде од самог почетка били не само толерантни и сношљиви, него и сасвим задовољавајући и коректни. То из више разлога, а пре свега због тога што је Борча у време о којем је реч у читавом Панчевачком риту представљала одиста усамљено граничарско насеље чији су становници нужно били упућени једни на друге без обзира на верско-национално порекло или припадност појединаца. Осим тога, Срби се уопште нису осећали угрожени у селу, јер су иноплеменици стварно били малобројни у односу на њих, док су се ови други осећали још мање угрожени од Срба, чија је широкогрудост, а с њом и толеранција, одувек била евидентна. Мањинска подређеност код римокатолика није могла доћи до изражаја ни стога што су исти припадали владајућим нацијама, односно католичкој царевини, а код Румуна, опет, већ и због традиционалног пријатељства које је постојало између њих и Срба. Штавише, има доказа да су ови последњи као православци у Борчи од самог почетка успоставили добре, присне односе са Србима, не само због једне вере, о чему се иначе итекако водило рачуна, већ и из многих других разлога, између осталог и због тога што је требало женити синове и удавати кћери. Отуд су код њих мешовити бракови, кумства и пријатељства била тако-

рећи редовне појаве и пракса. У вези с тим би се могло напоменути да ни католици нису задуго могли остати по страни од процеса зближавања и изједначавања са православном већином, јер су и њима били потребни кумови, невесте и зетови, док су им једноверни грађани из околних насеља били и удаљени и непознати. Што су се и они без већих предрасуда укључили у свакодневне животне токове села, може се захвалити и чињеници да нису у месту имали своје католичке парохије, управо свештеника, који би их од тога одвраћао, као што се то догађало по другим насељима, где је ових било.⁴⁷ Захваљујући тим и таквим околностима, и не само њима, живот је у Борчи протицао без већих, значајнијих трзавица, па према томе и без успоравања природне асимилационе нивелације, при чему је, већ је речено, језичку превагу однела већина.

О војним ефективима немамо никаквих конкретних података, осим што нам је познато да је село 1811. имало 79 граничара, о којима је већ било речи.

Као штација, Борча је била у саставу Глогоњске чете XII немачко-банатске регименте,⁴⁸ док је у духовном погледу, уколико се православача тиче, припадала панчевачком протопопијату Темишварске епархије.⁴⁹ Малобројни католици су формално потпадали под католичку парохију у Глогоњу, док су стварно похађали српску цркву и обрађали се српском попу, јер у месту нису имали ни цркве ни попа.⁵⁰

III

Нова Борча је лоцирана на најлепшем и највишем месту свог атара, на левој обали Визеља, где се и данас налази, али је саграђена свакако по одређеном плану, што доказује и распоред њених кућишта и улица, повучених у неколико праваца од некадашњег, предграничарског чардака, који је у време насељавања места увелико већ био претворен у војно-ерарску кафану.⁵¹ Најпре је настала главна улица, тј. она која се пружа уз Визељ, и улице које се на њу ослањају, док су остали сокаци поникли много касније. То и такво насеље су чинили следећи делови: *Центар* — простор око цркве и школе. Југоисточно низ Визељ, према Београду, пружају се *Атови*, а иза њих, опет, *Иргет*. Северозападно од *Центра*, уз Визељ, нижу се *Макеш*, *Каљужани*, *Мала грета* и *Детелине*.⁵²

Ради лепшег изгледа и ради заштите села од ветрова, а не мање и због хране за свилену бубу, власти су одмах повеле рачуна и о узгајању дудова, те је већ 1804. село имало 268 младих дудових стабала.⁵³ Год. 1808. регистровано је укупно 172 „стара“ дуда и 1514 „младих“, а 1809, опет, 756 „старих“ и 1464 „млада“ дуда.⁵⁴

Није нам познато како су изгледале прве граничарске куће Борче о којој је реч, јер наши подаци о томе не говоре, али се то може доста добро закључити и по једном много познијем извештају из 1859. године, кад је Борча имала 124 куће. Те куће су, — стоји у извештају, — све одреда биле саграђене од набоја, а покривене трском и рогозом, док су под црепом биле само новије зграде. Стамбене зграде су у већини биле окренуте „дужом“ према улици. Обично је свака од њих имала по две собе и кухињу. Ходници су им били широки, али нису излазили на улицу, јер је сваки од њих према овој био претворен у смочницу. Са улице је скоро свака кућа имала по два прозора, а из дворишта по један, иако не увек. Пећи и димњаци по правилу беху саграђени од опеке и блата. Штале су некад стајале под истим, а некад и под засебним кровом, док су амбареви били начињени од плетера, а вероватно и друге економске стаје, уколико их је било.⁵⁶ Међутим, с почетка је све то било свакако неупоредиво бедније, тим пре што је село и Визељ понекад топио.

Из података се не види да ли је Борча с почетка имала каквих ерарских зграда, или је пак била без њих. Поуздано знамо једино то да је на месту садашње цркве у време насељавања села била ерарска крчма, која је наскоро иза тога порушена.⁵⁶ Знатно касније у месту је регистровано више млинова, па ће бити да је бар неки од њих постојао и у време о којем је реч.⁵⁷ А како је 1805. регистрована општинска резерва од 285 мерова кукуруза, није искључено да је у селу постојао и општински магацин, или бар неки кош.⁵⁸ О цркви и школи имамо неколико конкретних података, па се о њима може већ одређеније говорити.

У селу је најпре била подигнута капела, вероватно још 1794. с обзиром да је следеће године већ регистрована.⁵⁹ О њеној локацији не знамо све, али се може претпоставити да је подигнута на месту бивше ерарске крчме, која је највероватније управо тада и порушена да би, можда, већ

Црква св. Николе у Борчи, једина очувана грађевина села из XVIII века.

L'église de St Nicolas à Borča. Unique construction villageoise du XVIII ème siècle, préservée à nos jours.

ускоро на једном делу њеног плаца било подигнуто нешто савременије, опет о трошку ерара, што подразумева и његово власништво. Међутим, на другом делу плаца старе ерарске крчме, управо на месту капеле је већ 1799. саграђена садашња црква, која је те године и освећена.⁶⁰ Тај храм је посвећен св. Николи. Подигло га је читаво село, али се чини да су томе највише допринели црквени тутори Лазар Стојковић и Глигор Роман из места, а још више извесни земунски трговци.⁶¹ Парохија је основана 1794,⁶² а матрикуле заведене, већ је речено, 1797. године.⁶³ Изгледа да је та црква одмах добила и своја звона, што с многим другим црквама тога доба није био случај, јер је једно од тих звона ускоро било јако напрсло, због чега је вођена преписка између села и Генералкоманде. Село је намеравало да то звоно прелије у Земуну за своту од 1018 форинти, док је Генералкоманда настојала да се тај посао обави у Темишвару. Није нам познато каква је одлука у вези с тим на крају донета.⁶⁴

Год. 1802/3. село је плаћало укупно 49 форинти и 18 круна бира годишње, и то на 986 катастарских јутара (3 круне од катастарског јутра), колико су православни сељаци у то време укупно имали земље у свом индивидуалном поседу.⁶⁵ Год. 1808. црква је имала 4912 форинти капитала укупно, од чега 239 у готову и 4673 у инвентару, а 1809, опет, 5021 форинту, 348 у готову и 4673 у инвентару (?).⁶⁶

Борча је одвајкада имала само једну парохију, односно парохијску сесију (34 катастарска јутра земље), па према томе и једног свештеника, осим у извесним случајевима, кад их је бивало и по двојица, обично за краће време. Први за којег знамо био је поп Лазар Константиновић, али је он био администратор или, како су га још звали, „викар“, а не редован свештеник. Константиновић је дошао из Сакула, а у Борчи је био, изгледа, с једним прекидом, од 1794. до 1797. године.⁶⁷ Међутим, у Борчу је већ 1795. за свештеника дошао Стојан Берић, учитељ из Старчева, који је 20. XII исте године и постављен на то место.⁶⁸ Но ни он није дуго службовао. Већ 1797. парох је био Стефан Берић, вероватно Стојанов брат или син, који је на том месту остао доста дуго, јер се као свештеник помиње и 1801, 1806. и 1813. год.⁶⁹ Он је и завео, већ је напоменуто, прве црквене матрикуле.⁷⁰

Колико се засад зна, српска школа у Борчи постоји од 1800. године, кад је забележено укупно 9 ђака. Њихов учитељ је био Никола Поповић, који је ту службовао, како изгледа, више година.⁷¹ Није нам познато кад је подигнута школска зграда, али знамо да је школски инспектор 12. пука 1813. приметио да је иста у добром стању. Налазила се иначе у центру села, недалеко од цркве, преко пута парохијског дома. Год. 1813. учитељ је био Прокопије Берић, поп Стефанов син, који је на име плате примао само 54 форинте годишње. Те године Берић је имао 17 ђака-дечака. Катихета је био поп Стефан Берић из места, а школски надзорник четни оберлајтнант Оцверек из Глогоња.⁷²

Као и другде по Граници, и у Борчи је сва локална власт била углавном у рукама четних официра и команде штације, али је постојала и општинско-цивилна управа, па и општина као установа. Год. 1808. управно-политичка општина села је имала 1677 форинти капитала, 437 у готову и 1240 у инвентару, а 1809, опет, 1628 форинти, 388 у готову и 1248 у инвентару (?).⁷³

IV

Атар Борче се састојао од следећих потеса и названих места: Аматова, Буцака, Винограда, Вранкуше, Дабићеве баре, Детелина, Дугачких њива, Средњег себеша, Збега, Иберланда, Јерића, Код крста, Крајњег себеша, Крњаче, Малог збега, Попове баре, Претока, Ристине баре, Слатине, Средњег потеса, Стојковићеве баре и Шамине хумке, од којих су нека, како видимо, представљала и баре, касније исушене.⁷⁴ Тај атар се протезао између овчанског земљишта на истоку и некадашњих општинских ритова на западу, односно између Дунава на југу и општинских ритова на северу, али се његова величина, као и облик уосталом, у прошлости више пута мењала. Треба нагласити, с тим у вези, да је тај атар у целини низак и да су га воде често плавиле, далеко чешће него само село.

Није нам позната величина тог атара у време које нас интересује, јер се то из расположивих докумената не види, али се зна да је исти 100 година касније (1905.) бројао 7770 катастарских јутара укупно,⁷⁵ зна да је исти 100 година касније (1905) год. био много мањи, мада је тешко рећи

тачно колика је та површина била.⁷⁶ Но ни та земља није сва припадала селу, управо сељацима-граничарима, већ само један њен део, и то мањи, док су све остале површине задуго биле у поседу чете. А тај мањи део одиста није био велик. Год. 1808. он је изгледао овако:

Основна земља	375 кј. 1100 кв. хв.	оранице	Залишна земља	110 кј. 200 хв.	оранице
	224 кј. 1400 „	ливаде	300 кј. 600 „	ливаде	
	3 кј. 600 „	воћњака	44 кј. 800 „	воћњака	
			12 кј. 1200 „	виногр.	
Свега	603 кј. 1500 кв. хв.		467 кј. 1200 кв. хв.		

Према томе, село је укупно те, 1808. године поседовало 1071 катастарских јутара и 367 кв. хвати земље, 845 катастарских јутара и 1300 хвати оранице, 525 катастарских јутара и 400 хвати ливаде, 47 катастарских јутара и 1400 хвати воћњака и 12 катастарских јутара и 1200 хвати винограда. И како је Борча те године имала укупно 61 домаћинство, рачунајући ту и три домаћинства без земље, то на свако од њих отпада, наравно у просеку, укупно по 17,8 катастарских јутара земље, од чега 8,1 катастарских јутара оранице, 8,7 катастарских јутара ливаде, 0,8 катастарских јутара воћњака и 0,2 катастарских јутара винограда. Структура тих иметака је изгледала овако:⁷⁷

Величина поседа у кј.	Без земље	до 5 кј.	Од 6 до 10 кј.	Од 11 до 20 кј.	Од 21 до 30 кј.	Од 31 до 50 кј.	Свега
Бр. домаћинства	3	2	11	34	6	5 (6)	61 (62)

То је стање из 1808. године, а како је раније изгледало, није нам познато. Знамо само то да су православци, како је већ констатовано, 1802/3. год. поседовали укупно 986 катастарских јутара земље, што значи да је свака њихова кућа у просеку имала по 19 катастарских јутара, из чега произилази, опет, да је тај просек био нешто већи од укупног просека из 1808. год. Очувана катастарска књига Борче из тога времена доказује да је у селу 1808. било 3 празна, још ненастањена плаца (к. бр. 14,32 и 55) и да је од 61 настањеног домаћинства три су била без земље (к. бр. 52, 53 и 54), од којих је једно било Јована Берића,

који ће нешто касније постати сеоски свештеник, а друга два Илије Крекића и Гашпара Бернеца, чија су домаћинства вероватно тек била заснована. Иначе је било 46 ималаца 1/4 сесије, 5 ималаца 1/2 и 5 ималаца 3/4 сесије, док је целу сесију (1/1) имала само црква. Два најмања имет-

ка су у том смислу необележена. Саме сесије и сесиони делови у Борчи беху знатно већи него другде по Граници, вероватно због лоше земље.⁷⁸ Али без обзира на то, структурални преглед доказује да су борчански имети у већини били мали, а усто и неразорани, док су сеоски, скупни пашњаци, о чијој површини и немамо података, у то време били на имену чете. Осим тога, поменута катастарска књига (прилог II) доказује да у време њеног састављања још није било никаквих земљишних промена, као што су замене, продаје и друго.

Осим земљорадњом, становници Борче су се бавили и другим привредним занимањима, а у првом реду домаћом радино-

шћу, риболовом и сточарством, које је било и најважније. Год. 1811. село је имало:

„Влашких“ коња	89	Волова	114
Кобила	68	Крава	271
Пастува	2	Оваца	1087
Ждребади и омади од 1 до 3 год.	22	Свиња	766
		Кошница	211

Свега коња 181

А како је у месту те исте године, већ смо рекли, било 63 куће, то на сваку од њих у просеку отпада, округло узето, по 2,9 коња, 1,6 волова, 4,3 крава, 17,1 оваца, 12,1 свиња и 3,3 кошница.⁷⁹

ИЗВОД

ИЗ ПРВОГ ЦРКВЕНО-ПАРОХИЈСКОГ ДОМОВНИКА СЕЛА БОРЧЕ

У парохијском звању храма св. Николе у Борчи и сад постоји црквено-парохијски домовни протокол из прве половине XIX века. Протокол је непотписан и недатиран, али се из текста јасно види да га је сачинио сеоски свештеник 1843. године, бесумње на захтев виших црквених власти, о чему сведоче и штампани обрасци са одређеним рубрикама из којих се књига и састоји. Аутор је своје дело започео следећим речима: „Описаније народно цркве храма (ве)таго отца Николаја богохранимаго места Старија Борчи“, које се иначе налазе на првој, рецимо насловној страници протокола, да би одмах затим прешао на сам попис домаћинства, који је утолико интересантнији што поред уобичајених података садржи и неке необавезне напомене, из којих се виде или бар назире и непредвиђене, тј. неконвенционалне ствари, покаткад веома интересантне, а и поучне. По правилу, свако домаћинство је у књизи добило свој засебан лист, или бар своју засебну страницу, које се обично поклапају са старим, а доста често и са првим кућним бројевима, управо онима из Прилога II. Поред кућног броја и презимена овог или оног домаћинства, аутор је у за то одређеној рубрици обавезно бележио и лична имена уписаних, углавном по старинству, а одмах иза њих и године рођења свих без разлике, изузев кад то није могао да утврди. Осим тога, он је код умрлих готово увек исписао и годину смрти, а код удатих и годину удаје, поглавито за девојке. Ако је сматрао да нешто посебно ваља нотирати, он је и то учинио, опет у засебној рубрици. Уколико му је било познато, бележио је и верско-националну припадност овог или оног домаћинства, мада, — додајмо и то, — не увек и тачно, затим места одакле су нека од њих дошла и крсне славе појединих родова, а овда-онда и неке друге податке. Тако он поступа кад „обрађује“ православна домаћинства, док је о иновернима дао само најосновније податке, тј. бр. куће, презиме и име, односно годину рођења њеног старешине, а доста често и његове супруге, док друге чланове тих породица и не помиње, што је и разумљиво с обзиром да су ови припадали глогоњској римокатоличкој парохији. Може се претпоставити да су иноверне куће доспеле у књигу не због тога што су се њихови житељи понекад обраћали

православном свештенику за духовне услуге, углавном при кршењима и сахранама, већ најпросто због тога да би протоколом била обухваћена сва сеоска домаћинства, а не само православна.

Не знамо тачно како је и на основу чега протокол сачињен, али је извесно да је његов аутор користио и матичне књиге венчаних, рођених и умрлих, наравно од 1797. па надаље, и усмена саопштења најстаријих житеља сваке поједине куће, који су очигледно консултовани, јер су подаци о убележеним лицима рођеним пре 1797. и ван Борче могли бити прикупљени и дати само на тај начин, а можда делимице и по каквим забелешкама, рецимо свештеничким, о придобилима из првих година њиховог живота у новом месту, које се иначе, ако их је било, досад нису очувале. Но изгледа ипак да су мање коришћене матрикуле и друга писмена него усмена саопштења и уопште сећања појединаца, која су бесумње на неки начин и проверена, свакако не увек и најуспешније. То би се могло закључити и по томе што су побележена првенствено старија лица, тј. она која су се лакше могла запамтити, док деца вероватно нису сва ни уписана, бар не она која су рођена између 1795. и 1810. године, дакле у периоду који нас интересује, већ пре свега она, која су, да тако кажемо, дуже заживела.

Али без обзира на то, вредност домовника је ипак врло, врло евидентна, а подаци више-струко корисни с обзиром да се из њих много шта види и дознаје, због чега се уосталом исти и објављују, утолико пре што нас занимају сва сеоска братства и куће, односно домаћинства. Међутим, исписано је само оно што се „збило“ пре 1810. (отуд *Извод*), јер нас позније време овде не интересује већ и стога што је до 1810. год. углавном било довршено и насељавање и изградња насеља. А што се тиче података који потичу из каснијих година и који су стављени у заграде, или се пак налазе у колони примедба, они се дају само зато да би се видело колико је ко од побележених живео, односно са колико година се која девојка удала, или, уопште узев, кад се шта десило. Редослед података је задржан, док *Извод* гласи:

Бр. куће	Основни подаци о домаћинству				Различите примедбе
	Пореклом досељено из	Национално-верска припадност	Крсна слава	Регистровани чланови са својим старешинама или пак оснивачима на челу	
1	2	3	4	5	6
1	—	—	—	—	Крчма чија је зграда с почетка била војно-ерарска, док сад припада једном панчевцу који ју је купио.
2	?	Српско-православна	Св. Параскева	<i>Несторов(ић)</i> Павел, р. 745. (†816.), Јелена, жена му, р. 745. (†838.), Нестор, син му, р. 770. (†842.), Латинка, жена му, р. 770. (†830.), Ана, кћи му, р. 807. (уд. 824.), Јефтимије, син му, р. 809.	—
3	?	Мађарско-римокатоличка	—	<i>Маћаш</i> Јожеф, р. 780, Терезија, жена му, р. 780.	—
4	?	Српско-православна	с	<i>Маленов(ић)</i> Димитрије, р. 780., Јулијана, жена му, р. 780. (†820.), Атанасије, син му, р. 790., Христина, Атанас. жена, р. 795., Марија, Дим. кћи, р. 798. (уд. 819.).	Ова фамилија се населила у Ст. Борчу 1804, али је своју кућу 1822. продала и преселила се у Панчево.
?	?	Мађарско-римокатоличко	—	<i>Кобај</i> Михаило, р. 790., Јелена, жена му, р. 790.	Кобај је ту кућу 1727. продао С. Берићу из к. бр. 38.
?	Маргитице	Српско-православна	Св. Аранђо	<i>Берић</i> Прокопије, р. 790, Јекатерина, жена му, р. 790.	—
5	?	Мађарско-римокатоличко	—	<i>Немет</i> Јован, 7, р. 770.	—
6	?	Српско-православно	Ђурђевдан	<i>Николајев</i> Миладин, р. 762. (†840.), Пелагија, жена му, р. 762. (†825.), Јелена, кћи му, р. 788. (†834), Јефтимије, син му, р. 795, Марија, Јефт. жена, р. 795. у месту.	—
7	?	„	Митровдан	<i>Томић</i> Мојсеј, р. 763. (†834.), Анастасија, жена му, р. 775. (†825.), Григорије, син му, р. 799. (†825.), Ана, кћи му, р. 803. (†816).	—
8	?	Српско-православна	?	<i>Прешић</i> Емануел, р. 763. (†833.), Јелисавета, жена му, р. 775. (†836.), Јекатерина, кћи му, р. 808. (уд. 829).	—
9	?	„	Михољдан	<i>Стојков(ић)</i> Лазар, р...? (†816.), Стана, жена му, р...? (†816.), Максим, ...?, 781. (†818.), Јулијана, Макс. жена, р. 781., Михајло, ...?, р. 793. (†819.), Илија, ...?, р. 799. (†840.), Пантелејмон, Макс. син, р. 810., Ана, Максимова кћи, р. 809. (уд. 824.).	—

1	2	3	4	5	6
10	Из Ку- мана	„	Св. Никола	<i>Ружић</i> Павел, р. 760. († 825.), Марта, жена му, р. 760. († 829.), Исак, син му, р. 788. († 819.), Филип, син му, р. 795., Јефtimiје, син му, р. 801.	Сви су рођени у Куманима, што значи да су у Борчу дошли после 1801, а можда и после 1808., јер их нема ни у Прилогу II — С. П.
11	?	Мађарско- римокато- личка	—	<i>Фирез</i> Јанко, р. 750., Јека- терина, жена му, р. 750.	—
12	?	Српско- православна	?	<i>Иванов(ић)</i> Петар, р. 760. († 825.), Милица, жена му, р. 760. († 822.), Макрена, кћи им, р. 803. (уд. 828.), Гаври- ло, син му, р. 808. († 829).	—
13	Из Јабуке	„	Св. Јован	<i>Димитријев(ић)</i> Лазар, р. 738. († 816), Живана, жена му, р. 740. († 809.), Кузман, син му, р. 770. († 822.), Је- фимија, жена му, р. 776. († 839.), Јоксим, Кузм. син, р. 806. († 825), Лазар, Кузм. син, р. 8111.	За првих троје је речено да су рођ. у Јабуци, док се за остале у том смислу не каже ништа — С. П.
14	Из Цре- паје	„	Св. Никола	<i>Ристић</i> Кузман, р. 750. († 830.), Марта, жена му, р. 752. († 824.), Антоније, син му р. 786., Јелисавета, Ант. жена, р. 788. († 829.), Васи- лија, Кузм. кћи, р. 799. (уд. 822.), Наталија, Кузм. кћи, р. 801. (...?), Јован, Кузм. син, р. 805. († 840.), Јекате- рина, Антонијева кћи, р. 809. (уд. 832.).	Кузман, Марта, Антоније и Василија, а остали у Борчи, док је Јелисавета р. у Сеф- керину.
15	?	Мађарско- римокато- личка	—	<i>Хорват</i> Мишко, р. 750.	
16	?	Српско- православно	Св. Јован	<i>Орловић</i> Лазар, р. 760. († 828.), Ангелина, жена му, р. 760. († 821.), Игњат, син му, р. 780., Софроније, син му, р. 782., Павел, син му, р. 797., Василије, син му, р. 800. († 807.), Јекатерина, Ла- зарова кћи, р. ...?, Марта, Лаз. кћи, р. ...? (уд. 820.), Петар, Лазаров син, р. 810.	Аутор домовника је свака- ко погрешно кад је рекао за Павела, Василија, Јека- терину, Марту и Петра да су Лазарова деца, а не И- гњатова. Катарина је иначе, — додаје се, — побегла (у- даја) у Србију
17	?	„	Св. Никола	<i>Милин</i> Адам, р. 750. († 830.), Петрија, жена му, р. 762. († 836.), Симеон, син му, р. 800. († 834.).	Симеон се иначе утопио.
18	?	„	„	<i>Милин</i> Недељко, р. 753. († 831.), Сара, жена му, р. 754. († 821.), Јефtimiје, Не- дељков брат, р. 760., Ана, Недељкова сестра, р. 762. († 829.), Нестор, Недељков син, р. 786., Стана, Недељ- кова кћи, р. 786., Михајло, Недељков син, р. 789., Цве-	—

1	2	3	4	5	6
				та, Михајлова жена, р. 788., Александар, син им, р. 806. (уд. 825.), Макрена, кћи им, р. 808. (уд. 827.), Јефимија, кћи им, р. 809. (уд. 828.), Василија, кћи им, р. 810. (уд. 831.).	
18-a	?	„	„	Милин Максим, р. 777. († 841.), Сара, жена му, р. 788. (840.), Дионисије, син му, р. 800.	Ово домаћинство је уписано на полеђини листа к. бр. 18, па је озн. са 18-а.
19	?	„	?	Петков(ић) Максим, р. 799., Милица, жена му, р. 799. († 838).	—
20	Из Итебеја	„	?	Дабић Лазар, р. 760. († 832.), Марта, жена му, р. 765. († 833.), Василије, брат му, р. 777., Теодора, Вас. жена, р. 780., Леонтије, Лазаров син, р. 793. (835.), Ана, Лазарова кћи, р. 795. (уд. 819.), Георгиј, Лазаров син, р. 807.	Сви су рођени у Итебеју, што значи да је породица отуд дошла у Борчу после 1807. год. — С. II.
21	?	„	Петровдан	Поповић Василије, р. 780. († 836.), Ана, жена му, р. 780. († ?), Персида, кћи му, р. 800. (Уд. 820.), Павел, синовац му, р. 808. († 830.), умро у Италији као лајтнант.	В. Поповић је рођен у к. бр. 37. у војној служби је до сатника дотерао, али је 1824. пензионисан, те је на плацу старе куће себи нови дом засновао. После 4 год. је ту кућу продао а себи подигао нову са великим вртом (тамо где су сад к. бр. 82—85), али је и то продао и прешао у Панчево, где је убијен 1836.
22	?	?	?	Животић Шана, р. 760. († 839.), Милица, жена му, р. 767. († 824.), Живојин, син му, р. 1800.	—
23	?	Српско-православно	?	Срданов Радивој, р. 782. († 820.), Симеона, жена му, р. 782. († 828.), Василије, син му, р. 1806., Никифор, син му, р. 1809., Анастасија, кћи му, р. ? (уд. 825.), Василија, кћи му, р. . . ? (уд. 817.).	—
24	?	Румунско-православно	—	Гроза Константин, р. 763. († 818.), Санда, жена му, р. 765. († ?), Георгиј, син му (?), р. 780., Марија, Георг. жена, р. 784. († 823.), Георгије, Георг. син, р. 800. († 822.), Ева, Георг. кћи (?), р. 804., Павел, Георг. син, р. 806., Иконија, Георг. кћи (?), р. 801.	За Санду је речено да је умрла у Србији, па није искључено да је она била Српкиња.
25	?	„	—	Лунга Теодор, п. 790., Јоан, брат му, р. 792., Пелагија, Јоанова жена, р. ?.	За Теодора је речено да је умро у Србији, а за Пелагију да је рођена у Црепаји.

1	2	3	4	5	6
26	?	Српско-православно	?	Михајлов(ић) Захарије, р. 770. (831.), Ева, жена му, р. 776. († 821.), Сара, кћи му, р. 801. (уд. 819.), Јулијана, р. 803. (уд. ?).	Сара је удата за Симеона Лупула, иначе Румуна, који је пост. домазет, а Марија — у Србију.
27	?	Немачко-римокатоличко	—	Флањак Антоније, р. 790., Јекатерина, жена му, р. 790.	
28	?	Српско-православно	?	Лудошан Павел, р. 758. (†?), Јоана, жена му, р. 758. († 828), Јоан син му, р. 776. († 840.), Јелена, Јоан. жена, р. ...?, Петар, Јоанов син, р. 807., Марта, Јоанова кћи, р. 808., (уд. 830.).	(Судећи по именима, ова кућа је могла бити и румунска, по пореклу. Но и ако је тако, она је свакако по доласку у Борчу убрзо србизирана. — С. П.)
29	?	„	?	Лалић Максим, р. 760 († 830.), Марија, жена му, р. 769 († 821.), Авакум, син му (?), р. 785., Божана, Авак. жена, р. 789., Михајло, Макс. син, р. 790., Ана, Мих. жена, р. 793. († 837.), Марта, Авак. кћи (?), р. 804. (уд. 825.).	—
30	Из Србије	„	?	Цветков(ић) Стојан, р. 763. († 828.), Марија, жена му, р. 764., Јеврем, син му, р. 788., Јована, Јевр. жена, р. 788., Стефан, Стој. син, р. 790., Живка, Ст. жена, р. 791., Алексија, Стој. кћи, р. 802. (уд. 824.), Сара, Стој. кћи, р. 803. (уд. 826.), Никола, Јевремов син, р. 810.	За Стојана, Марту, Јеврема и Стефана је речено да су рођени у Србији, што значи да су се у Борчу доселили после 790.
31	?	„	?	Весић Илија, р. 765. († 828.), Марта, жена му, р. 770. († 823.), Јован, син му, р. 799., Марта, Јов. жена, р. 800. († 836.).	—
32	?	„	?	Роман(ов) Григорије, р. 738. († 817.), Ана, жена му, р. 740. († 822.), Паскул, син му, р. 763. († 830.), Милица, Паск. жена, р. 763 († 824.), Никола, Григор. син, р. 771. († 829.), Јелена, Никол. жена, р. 773., Петар, Григ. син, р. 790. († 814.), Божана, Петр. жена, р. 790., Теодор, Григ. син, р. 782, († ?), Софија, Паск. кћи, р. 797. (уд. 815.), Христина, Николина кћи, р. 806, (уд. 824), Георгије, Паск. син, р. 806 (843.), Јелена, Григ. жена, р. 806., Теодор, Ник. син, р. 808., Јулијана, Паскул. кћи, р. 809, (уд. 828).	Јелена, Николина жена је из Земуна; Петар, Григоријев син, умро је у Лиону (Француска) 1814; Божана, Петр. жена, доведена је из Црепаје 815., а Тодор, Григор. син, умро у војсци; Јелена, Георг. жена, је из Црепаје.

1	2	3	4	5	6
33	?	„	?	Мишков(ић) Георгије, р. 752. († 821.), Стана, жена му, р. 780., Марија, кћи му, р. 795. (уд. 810.), Радић Живко, Маријин муж, р. 794.	Домазет Радић је, дакле, ожењен са 16, а Марија удата са 15 година, али су се венчали после 813. (кад им се родило друго дете), тј. кад су постали пунолетни. Међутим, Радић је ускоро побегао у Србију.
34	?	„	?	Петровић Григорије, р. ... ? Марта, жена му, р. ... ? Михајло, син му, р. ... ? Петрија, Мих. жена, р. ... ? Никола, Григ. син, р. 787., Пулгерија, Ник. жена, р. 789, Јанчика Јоан, р. 777. († 841.), Марта, жена му, р. 779, († 839.), Константин, Јоан. син, р. 807., Јекатерина, Јоан. кћи, р. 804, (уд. 824).	За Николу и Пулгерију је речено да су рођени у Панчеву, па ће бити да је читава породица дошла отуд. Међутим, двоје поменутих су се преселили у Београд, не каже кад. Јанчика је, — додаје се, — рода бугарског и у ову кућу је дошао са својом мајком, што значи да је он био Григоријев пасторак.
35	—	—	—	—	Зграда је општинска, а квартир официрски.
36	?	Немачко-римокатоличко	—	Рестак Јосиф, р. 778.	
37	?	Српско-православна	Петродан	Поповић Мојсије, р. ? († 799.), Ангелина, жена му, р. ? († 807.), Јовац, син му, р. ? († ?), Јованка, Јов. жена, р. ? Василије, Мојс. син, р. 775., Ана, Вас. жена, р. 1775., Сава, Мојсиј. син, р. 777. († 822.), Јевросима, Сав. жена, р. 779. († 830.), Никола, Јов. син, р. 790., Сосана, Ник. жена, р. 793., Марта, Јов. кћи, р. 802. (уд. 824.), Павел, Јов. син, р. 804.	Василије је ступио у официрски чин, па је и Марту Јов. кћер био узео „под своје“, док је Никола „получио учитељство у Вестфалији“, где живи са својом женом Сосаном.
38	?	Румунско-православна (?)	Св. Ахранђела	Паскул Мартин, р. 736. († 833), Ева, жена му, р. 758. († 818.), Арсеније, син му, р. 780., Ана, Арс. жена, р. 780. († 819.), Василије, Март. син, р. 793., Стојна, Вас. жена, р. 797., Симеон, Арс. син, р. 800., Јоана, Сим. жена, р. 801.	Пошто је имала своју крсну славу, ова фамилија је морала бити српског порекла, или је, у противном, србизирана у самој Борчи.
39	Из Маргитице	Српско-православна	„	Берић Стефан, р. 756. († 828.), Марија, жена му, р. 758. († 828.), Прокопије, син му, р. 790., Јекатерина, Прок. жена, р. 790. († 833.), Ана, Стеф. кћи, р. ?, Живка, Стеф. кћи, р. ? (уд. 807.), Сосана, Стеф. кћи, р. ? (уд. 820.), Пелагија, Ст. кћи, р. ? (уд. 822.), Макрена, Прок. кћи, р. 811.	Стефан, Прокопије, Ана и Живка с у рођ. у Маргитици, Марија у Јарковцу, Сосана у Старчеву, Јекатерина у Панчеву, а остали у Борчи. Фамилија Берић, — додаје састављач домовника, — населила се у Ст. Борчу 1797. Поп Стефан је рукоположен за свештеника 2. II 797., из Маргитице

1	2	3	4	5	6
					зде јако первиј того жде места парох приђе. От того времена пребиваше сија фамилија в сем доме, катори јешчо (по) пришествији својем в сије место купил во помјанутоје место“. Но они су ту кућу продали Игњату Стефановићу, досељенику из Црепаје, а сами се преселили у купљену к. бр. 4, где и сад пребивају.
„	Из Црепаје	„	„	Стефанов(ић) Игњат, р. 780., Јулијана, жена му, р. 784. († 837.) Јефтимије, син му, р. 803., Јован, син му, р. 806., Султана, Јов. жена, р. 808.	Игњат, Јефтимије и Јован су рођ. у Црепаји, што значи да се породица овде населила после 806. Међутим, Јован се касније иселио, заједно са Султаном, у Србију; обоје су умрли у Београду, она 840., а он 841.
40-а	?	„	Св. Никола	Молдован Василије, р. 755. († 841.), Ана, жена му, р. 756. († 840.), Никола, син му, р. 790., Ана, Ник. жена, р. 793., Димитрије, Вас. син, р. 797., Димитрија, Дим. жена, р. 797., Михајло, Вас. син, р. 799., Марта, Мих. жена, р. 799., Павел, Вас. син, р. ? 807., Јован, Вас. син, р. 810., Цветко, Вас. син, р. 810.	Димитрије (заједно са Димитријом) изишао је из очеве куће и придружио се старијем брату Петру, а Михајло са женом 1824. побегао у Србију, док је Павел отишао жени Марици у кућу и постао домазет. Изгледа невероватно да су Василије и Ана рађали децу од 55—56 година, али тако пише.
40-б	?	„	„	Молдован Петар, р. 786. († 832.), Марија, жена му, р. 790., Димитрије, брат му, р. 797., Димитрија, сна му, р. 797., Јован, брат му, р. 810.	Петар је Василијев син, к. бр. 40-а, а исто тако и Димитрије и Јован, али су живели с братом Петром. Међутим, Јован је 1840. побегао у Србију.
41	?	„	?	Маринков(ић) Јован, р. 760. († 806.), Ружица, жена му, р. 769. († 829.), Сава, син му, р. 788. († 837.), Кумрија, Сав. жена, р. 799., Гаврило, Јов. син, р. 797. († 839.) Ана, Јов. кћи, р. 790. (уд. 806.), Марија, Јов. кћи, р. 792. (уд. 814.) Шумац Траило (Трајко?), Ружицин други муж, дошао у кућу већ 806., р. 765. († 838.).	—
42	?	„	Св. Јован	Станков(ић) Кузман, р. 765. († 828.), Милица, жена му, р. 765. († 827.), Сава, син му, р. 780. († 839.), Ана, Сав. жена, р. 780. († 836.), Јулијана, Кузм. кћи, р. 793. (уд. 814.), Анастасија, Кузм. кћи, 799. (уд. 816.), Александар, Савин син, р. 804.	—

1	2	3	4	5	6
43	?	„	?	Даљин Павел, р. 774. († 837.), Везиља, жена му, р. 779., Петар, син му, р. 807. († 838.), Ружа, жена Петрова, р. 805., Стеван, Пав. син, р. 809.	Павел се утопио; Везиља је из Црепаје, а Ружа из места.
44	?	„	?	Радомиров Филип, р. 768. († 831.), Јованка, жена му, р. 770. († 829.), Иванка, кћи му, р. 796. (уд. 815.), Теофил, син му, р. 799., Пелагија, кћи му, р. 802. (уд. 821.), Тома, син му, р. 808.	—
45	?	„	Св. Параскева	Петровић Василије, р. 750. († 807.), Сосана, жена му, р. 750. († 807.), Сретко, син му, р. 777. († 831.), Марија, Срет. жена, р. 777., Сава, Вас. син, р. 784., Јулијана, Савина жена, р. 784., Павел, Вас. син, р. 786., Марија, ?, р. 788., Тимотеј, Срет. син, р. 796. († ?), Петар, Срет. син, р. 8... ?, Персида, Срет. кћи, р. 809. (уд. 829.), Стамена, Сав. друга жена, р. 784. († 842.), Никола, Тим. син, р. 810.	—
46	?	„	?	Благојевић Мирко, р. 780. († 817.), Анастасија, жена му, р. 784., Милојко, брат му, р. ?, Јелена, Мил. жена, р. 784., Пелагија, Мирк. кћи, р. 806. (уд. 827.).	—
47	?	„	?	Фишића Тома, р. 757. († 835.), Браиланка (?), жена му, р. 759. († 836.), Траило, син му, р. ? († 831.), Јекатерина, кћи му, р. 784. (уд. 832.), Александар, син му, ? р. 789., Марија, Алек. жена, р. 789.	Судећи по презимену и неким именима, ова фамилија је вероватно румун. порекла, али је свакако убрзо по доласку у Борчу србиизирана — С. П.
48	?	„	?	Максин Павел, р. 750. († 832.), Ана, жена му, р. 750. († 832.), Јанош, син му, р. 767. († 822.), Марија, Јан. жена, р. 789. († 832.), Груја, Пав. син, р. 780., Марија, жена му, р. 780., Вуја, Пав. син, р. 786., Ана, жена му, р. 786., Михајло, Пав. син, р. 790., Ана, Јан. кћи, р. 806. (уд. 824.), Ева, Јан. кћи, р. 808. (уд. 824.), Флора, Вуј. кћи, р. 808. (уд. 830.), Спасоје, Груј. син, р. 809., Мартин, Вуј. син, р. 810.	С обзиром на нека од имена, ова фамилија је такође могла бити румунског порекла, бар пре свог доласка у Борчу. Међутим, не може се судити само по именима, јер су она доста често зависила од нац. припадности кумова — С. П. За Михајла је надаље речено, — додајмо и то, да је отишао на Брин (Брно?) и тамо остао.
49	?	Немачко-римокатоличко	—	Пуц, Јо(х)ан, р. 790., Јелисавета, жена му, р. 790.	—

1	2	3	4	5	6
50	?	Српско-православна	Св. Никола	Јанковић Јован, р. 763., Стојна, жена му, р. 765., Никола, син му, р. 805. († 828.), Јекатерина, кћи му, р. 810. (уд. 830.), Сосана, кћи му, р. 810. (уд. 836.).	—
51	?	Румунско-православно	—	Брад Василије, р. 773. († 840.), Марија, жена му, р. 793., Гаврило, брат му, р. ? († ?), Атанасије, син му, р. ?, († ?), Јекатерина, кћи му, р. 809. (уд. 832.).	—
52	?	Српско-православно	?	Михајлов(ић) Георгије, р. 786. (840.), Јованка, жена му, р. 786. († 828.), Арсеније, син му, р. ? († ?), Василије, син му, р. ? († ?).	—
53-а	Из Боке	„	?		Сви су, — каже се дошли из Боке, изузев Санде и Илије, који су рођ. у Борчи. Међутим, Антоније је засновао посебно, своје домаћинство.
53-б	„	„	?	Перић Антоније, р. 775. († 831.), Марта, жена му, р. 778.	—
54	Из Итебеја	„	?	Арсид Сава, ра. 750. († 829.), Була, жена му, р. 750. († 821.), Григорије, син му, р. 786., Ангелина, Гр. жена, р. 787. († 828.), Марта, Сав. кћи, р. 796. (уд. 815.), Лазар, Сав. син, р. 800. († 841.), Александар, Гр. син, р. 810.	Сви су рођ. у Итебеју, што значи да се ова породица није доселила у Борчу пре 1810. год.
55	?	„	?	Чакoван Живко, р. 760. († 827.), Јерина, жена му, р. 765. († 833.), Јован, син му, р. 779. († 820.), Илка, Јов. жена, р. 780., Милица, Жив. кћи, р. 795. (уд. 814.), Бобеско Константин, „всиновљени син Живков“, р. ... ?	Пошто се Јован утопио, Живко је након тога усинио Константина, иначе „влашког рода“.
56	?	Немачко-римокатоличко	—	Бернец Јо(х)ан, р. 790.	—
57-а	?	Српско-православно	?	Турков Пана, р. 775. († 838.), Јелисавета, жена му, р. 786., Висилије, син му, р. 806.	—
57-б	?	Циганско-православно (?)	?	Драгин Јован, р. 760. († 830.), Ана, жена му, р. 760. († ?), Александар, син му, р. 781., Петар, син му, р. 789., Санда, Јов. мати, р. 740 († ?), Анастасија, Адек. кћи, р. 805 (уд. 826.), Андреј, Алек. син, р. 807., Петар, Алек. син, р. 809.	—

1	2	3	4	5	6
58	?	Српско-православна	?	Крекић Илија, р. 764., Сосана, жена му, р. 770., Марко, син му, р. 790., Јелисавета, кћи му, р. 796. (уд. 815.), Персида, кћи му, р. 807.	За Персиду је речено да је „посјала у ковинску парохију и тамо се венчала“, али није наведена година.
Без бр.	?	„	?	Максин Вуја, р. 786., Ана, жена му, р. 789., Мартин, син му, р. 810.	Мартин је крстио Румун Мартин Паскул, који му је дао своје име.
59	Из Мартице	„	Св. Арханђео	Берић Јоан, р. 764. († 825), Јоана, жена му, р. 769. († 836.), Сава, син му, р. 793. († ?), Арсеније, син му, р. 795., Анастасија, кћи му, р. 799., Теодор, ?, р. ? († ?), Сосана, кћи му, р. ... ? († ?), Марија, кћи му, р. ... ? (уд. ?), Данило, син му, р. 807., Јулијана, жена Арс., р. 796.	Првих петоро су рођени у Маргитици, — пише у домовнику, — што значи да су дошли у Борчу после 1799., док су други свакако рођени у месту, сем Јулијане, која је доведена из Дежана.
60	Из Сурдука	Румунско-православно (?)	Св. Параскева	Секешен Паул, р. 750. († 750. († ?), Брндуша, жена му, р. 750. († 831.), Јован, син му, р. 790., Марија, кћи му, р. 792. (уд. ?), Стојна, кћи му, р. 794. (уд. ?), Опра Траил, р. 750. († ?), Коларски Гаврило, р. 750. († ?), Марија, Јов. жена, р. 790.	За Јована је речено да је рођ. у Сурдуку, па је породица вероватно отуд и дошла. Опра Траил други је Брнудшин муж, који је дошао из „Влахије“. Г. Коларски је њен трећи муж, а иначе је родом из Опова, док је Јов. жена Марија рођ. у Земуну. — Међутим, изгледа да је та породица, с обзиром да је имала крсну славу, даљим пореклом била српска, или је пак у самој Борчи убрзо по доласку србизована.
61	?	?	?	Паскул Арсеније, р. 790., Марија, жена му, р. 790 († 842)	Та кућа је с почетка била општинска, док ју је Паскул купио касније.
62	Из Овсенице	Српско-православно	?	Стојановић Живко, р. 770. († 842.), Јелена, жена му, р. 775., Јованка, кћи му, р. 796. (уд. 814.), Јелисавета, кћи му, р. 799. (уд. 816.), Партеније, син му, р. 807. († 825.), Ана, кћи му, р. 808. († 827.).	Једино је за Живка речено да је рођ. у Овсеници, док се за остале у том смислу не каже ништа.
63	?	„	?	Турчић Михајло, р. 764. († 823.), Сара, жена му, р. 764. († 842.), Димитрије, син му, р. 790., Ружа, Дим. жена, р. 790., Милица, Михајлова кћи, р. 792. (уд. ?), Марија, Мих. кћи, р. 798. (уд. 822.), Ана, Михајлова кћи, р. 800., Јован, Мих. син, р. 810.	Димитрије и жена му Ружа су се иселили у Србију 1830. год.

1	2	3	4	5	6
64	Из Банлога	„	?	Карунац Груја, р. 770. († 826.), Ана, жена му, р. 775. (!) († 830.), Георгије, син му, р. 786. († 841.), Ана, Георг. жена, р. 790., Јосиф, Гр. син, р. 801., Јован Гр. син, р. ?, Стана, Јован. жена, р. 801.	Прва по реду лица су ипак морала бити старија, особито Ана. Иначе, сви су рођ. у Банлогу, сем Јована и Стане, рођ. у Црепаји, што значи да се ова породица није доселила у Борчу пре 1801, а ни пре 1808., пошто се не налази у Прилогу II.
65	Из Рамне	„	?	Јанков Петар, р. 760. († 819.), Маргарита, жена му, р. 760. († 831.), Стеван, син му, р. 788., Марија, Ст. жена, р. 788. († 829.), Јаков, Петр. син, р. 790. († 839.), Јоаким, Пет. син, р. 799. († 840.), Јосиф, Петр. син. р. 806. († 828.), Ана, Петр. кћи, р. 789. (уд. ?), Иконија, Петр. кћи, р. 810.	Петар, Маргарета и Стеван рођ. су у Рамни, док за остале у том смислу није речено ништа.
66	?	„	?	Живанов Јаков, р. 750. († 820.), Јелена, жена му, р. 755. († 830.), Павел, Јел. син, р. 780., Марија, Пав. жена, р. 785., Алексија, Јак. кћи, р. 798. (уд. 814.), Симеон, Јак. син, р. 802. († 831.), Василија, Јак. кћи, р. 803., Сосана, Пав. кћи, р. 807. (уд. 826.), Персида, Пав. кћи, р. 810.	Павел је Јаковљев пасторак, јер је приведен у кућу, али је са женом побегао у Србију. Василија је такође одбегла у Србију, док се Сосана удала у Опово.
67	?	„	?	Пејачки Кузман, р. 735. (826.), Јелена, жена му, р. 740. († 822.), Јоан, ?, р. 780. († 818.), Марија, ?, р. 785. († 827.), Јефтимије, ?, р. 784. (†841.), Живка, Јефт. жена, р. 784. († 829.), Марија ?, Ана ?, Гаврило, Јефт. син, р. 808. († 832.).	Иако то није речено, Јован и Јефтимије су свакако Кузм. синови, а Марија сна. И ако је тако, онда су Кузман и Марија начињени старијим за 10 до 20 год. О Марији и Ани се не каже ништа поближе.
68	Из Кикинде	„	?	Црвенков Петар, р. ? Пелагија, жена му, р. ? Андреј, ?, р. ? Михајло, ?, р. 780., Јекатерина, Мих. жена, р. 785., Јосиф, Мих. син, р. ?.	За Андреју и Михајла је речено да су рођ. у Кикинди, па је несумњиво да је породица отуд и дошла. Андреја је побегао у Србију, где је 1818. и умро.
69	?	„	?	Максин Букур, р. 759. († 820.), Јоана, жена му, р. 762., Василија, кћи му, р. 785. (уд. 820.).	Год. 1822. Јованка се преудала у кућу П. Фољана.
70	?	„	?	Маркуц Јоан, р. 760. († 806.), Иљона, жена му, р. 764. († 832.), Арсеније, син му, р. 792. († 834.), Никола, син му, р. 799., Јекатерина, Арс. жена, р. 792., Павел. Арс. син., р. 808. († 814.).	Ова фамилија је вероватно румунског порекла, али је, изгледа, убрзо по доласку у Борчу србизирана.

СЕЛО БОРЧА КРАЈЕМ XVIII И ПОЧЕТКОМ XIX ВЕКА

1	2	3	4	5	6
71	?	„	?	Јованов(ић) Милован, р. 760. († 840.), Стана, жена му, р. 760. († 840.), Јелисавета, кћи му, р. 780. (уд. 808.), Анастасија, кћи му, р. ... ? (уд. ?), Антонија, кћи му, р. 796. (уд. 814.), Павел, син му, р. 798., Наталија, кћи му, р. 801. (уд. 820.), Антоније, ... ?, р. ? († 802.), Петар, син му, р. 803., Марко, син му, р. 806., Александар, син му, р. 807., Милош, син му, р. 810.	Изгледа невероватно да су Милован и Стана рађали децу и од 50 год., али тако пише у домовнику.
72	Из Вршца	„	?	Никодимов(ић) Јовица, р. 750. († 814.), Марија, жена му, р. 750. († 827.), Јован, Јов. посинак, 777. († 830.), Лазар, Јов. син, р. 804. († 838.), Јулијана, Јов. кћи, р. 806. (уд. 826.), Султана, Јов. кћи, р. 808. (уд. 830.).	Јулијана је 1826. год. побегла у Србију и тамо се венчала.
73	Из Србије	„	?	Андрић Христифор, р. 770., Јелисавета, жена му, р. 770., Антоније, брат му, р. 772. († 802.), Марта, Ант. жена, р. 772., Истина (Деспина?), Крист. кћи, р. 802. (уд. 822.), Султана, Хр. кћи, р. 803. (уд. 826.), Алексија, Хр. кћи, р. 806. (уд. 828.), Петар, Ант. син, р. 801., Јекатерина, Хр. кћи, р. 810. (уд. 831.).	За Христифора и Антонија је речено да су рођ. у Србији, док је Јелисавета била из Панчева. Антоније је убијен 802., док му се жена Марта преудала 1804. године.
74	?	„	?	Михајловић Цветко, р. 765., Јелисавета, жена му, р. 765., Милица, кћи му, р. 780., Косовац, Спасоје Миличин муж, р. 780. († 830.), Марта, Спасојева кћи, р. 809. (уд. 828.).	Спасоје је ушао у Миличину кућу 808. и тако постао домазет.
75	—	—	—	—	На овом броју је сеоска школа.
76	?	„	?	Недељков Аврам, р. 760. († 829.), Ана, жена му, р. 773., Јоаким, син му, р. ... ?, Марија, Јоак. жена, р. ... ?, Тадија, Авр. син, р. ... ?, Христина, Тад. жена, р. ... ?.	—
77	?	„	?	Крстић Тригорије, р. 782., Анастасија, жена му, р. 784. († 825.), Антоније, син му, р. 808., Јекатерина, кћи му, р. 811. (уд. 833.).	Антоније је побегао у Србију 1841. год.
78	—	—	—	—	На овом бр. је Маћашева млина.

1	2	3	4	5	6
79	—	—	—	—	На о. бр. је Андрејевићева млина.
80	—	—	—	—	На ов. бр. је Паскулова млина.
81	—	—	—	—	На ов. бр. је Михајловићева млина.
82	Из Глогоња	„	?	Стефанов(ић) Јован, р. 762. († 830.), Марта, жена му, р. 762. († 833.), Георгије, син му, р. 816. (!) († 834), Стефан, син му, р. 818. (!).	И Јован и Марта су рођ. у Глогоњу нав. година, док су год. рођ. њих. деце очигледно нетачне. Наиме, Георгије и Стефан су сваки рођ. раније.
83	?	„	?	Каначки Матвеј, р. 782. († 842.), Сара, жена му, р. 782., Илија, син му, р. ?.	—
84	?	„	?	Пајкић Дамјан, р. 790., Јелена, жена му, р. 790., Живка, кћи му, р. ... ? (уд .833.).	—
85	?	„	?	Јованов(ић) Гаврило, р. 764., Марија, жена му, р. 764. († 836.), Сретко, син му, р. 806. († 840.), Данило, син му, р. 808., Јован, син му, р. 810.	Данило се, — вели протокол, — касније одселио у Земун.
86	?	Немачко-римокатоличко	—	Бернец Симон, р. 800.	Према томе, ова кућа је заснована после 1810. год.
87	Из Панчева	Српско-православно	?	Јосифов Димитрије, р. 803., Аликсија, жена му, р. 806.	За Димитрија је речено да је рођ. у Панчеву, а за жену му — да је из места. Према томе, и ово домаћинство је засновано после 810.
88	?	„	?	Крекић Марко, р. 790., Наталија, жена му, р. 793., Пава, кћи му, р. 820. (Уд. 837.).	—

С П И С А К

БОРЧАНСКИХ ДОМАЋИНСТАВА И ЊИХОВИХ ИМЕТАКА ИЗ
1808. ГОДИНЕ

У Историјском архиву Панчева постоји једна позамашна збирка катастарско-имовних исправа из XVIII и XIX века. Међу њима се налази и катастарска књига села Борче из 1808., која је у збирци обележена са бр. 29. у ствари, то је индивидуални грундбух тог села из наведене године, у чијем заглављу пише: Deutsch-banater Regiment № 12., Compagnia

Glogau, Station Alt Bortza, што значи да су попис саставиле војне власти. Пописом је регистровано тренутно, тј. постојеће стање домаћинстава и њихових сесија, односно иметака. Збирне податке о земљи из исте књиге смо већ видели кад је било речи о сеоском атару и некретнинама уопште, док се овде дају исписи појединачних иметака из грундбуха, с тим што

СЕЛО БОРЧА КРАЈЕМ ХVIII И ПОЧЕТКОМ ХIХ ВЕКА

је увек речено и колико које домаћинство има основне, а колико, опет, залишне земље, која се иначе, познато је, по Основном граничарском закону из 1807. год. могла и заложити и отуђити, ма да тога у Борчи, како изгледа, 1808. још не беше или бар није регистровано. Основни грунтови су се увек састојали

из ораница и ливада, разуме се уколико их је било, док су се у залишне земље убрајале првенствено окућнице (које се у књизи обично називају „воћњацима и другим вртovima“) и виноградима, па тек онда оранице и ливаде, иако ових задњих није било увек. А ево и самог списка:

Бр. куће	Презиме (и име) старешине домаћинства	Вел. се сије	П о с е д у ј е					
			Основне земље (Stammgut)		Залишне земље (Uberland)		Свега	
			кј.	кв. хв.	кј.	кв. хв.	кј.	кв. хв.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Несторов (Павле)	1/4	5 3	200 оранице 700 ливаде	0 1	1300 ор. 0 лив.	10	600
2	Матијаш (Георг)	1/4	6 2	0 оранице 800 ливаде	2 6 1 0	800 ор. 0 лив. 1000 ок. 1200 вин.	19	600
3	Маленов (Димитрије)	?	— —	— —	4 1	300 лив. 0 ок.	5	300
4	Немет (Јован)	1/4	6 2 —	0 оранице 800 ливаде —	2 6 1	800 ор. 0 лив. 0 ок.	18	0
5	Николајев (Миладин)	1/4	6 2 —	0 оранице 800 ливаде —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
6	Томић (Мојсило)	1/4	6 2 —	0 оранице 800 ливаде —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
7	Прешић (Манојло)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
8	Стојковић (Лазар)	3/4	18 7 — —	0 оранице 800 ливаде — —	0 9 1 0	900 ор. 800 лив. 0 ок. 800 вин.	37	100
9	Поповић (Лазар)	3/4	17 8	0 оранице 800 ливаде	8 1	800 лив. 400 ок.	35	400
10	Фирез (Михај)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
11	Иванов (Петар)	1/4	4 4	400 оранице 1500 ливаде	0 0	1200 ок. 400 вин.	10	300

СРЕТА ПЕЦИЊАЧКИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Димитријев (Лазар)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
13	Ристић (Лазар)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
14	(Не пише ништа, што значи да је плац био ненастањен и без земље)							
15	Хорват (Мишко)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
16	Орловић (Лазар)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
17	Милин (Адам)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 0	1200 ок. 400 вин.	9	800
18	Милин (Недељко)	1/2	9 8 — —	0 оранице 0 ливаде — —	3 4 0 0	1200 ор. 1200 лив. 1200 ок. 400 вин.	26	800
19	Животин (Шана)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 —	1200 ок. —	9	0
20	Перић (Коста)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
21	Гроза (Коста)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 500 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	500
22	Лунга (Крачун)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 0	1200 ок. 400 вин.	9	800
23	Михајлов (Захарије)	1/4	4 4	1000 оранице 400 ливаде	0 0	1200 ок. 400 вин.	9	1400
24	Јакшин (Јован)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	— 1	— 0 ок.	9	800
25	Лудошан (Павел)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
26	Лалић (Максим)	1/2	9 8 — —	0 оранице 0 ливаде — —	3 4 0 0	1200 ор. 1200 лив. 1200 ок. 400 вин.	26	800

1	2	3	4	5	6	7	8	9
27	Цветков (Стојан)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
28	Весић (Илија)	1/4	6 2 —	0 оранице 800 ливаде —	2 6 1	800 ор. 0 лив. 0 ок.	18	0
29	Роман (Глигорије)	3/4	17 8	0 оранице 800 ливаде	8 0 0	800 лив. 1200 ок. 400 вин.	35	0
30	Мишков (Ђука)	1/4 ?	4	800 оранице	2	1000 ок.	7	200
31	Петровић (Михајло)	1/2	9 8 — —	0 оранице 0 ливаде — —	4 4 0 0	300 ор. 1200 лив. 1200 ок. 400 вин.	26	1500
32	(Не пише ништа, што значи да је плац још био ненастањен и без грунта — С. П.)							
33	Рестак (Јошко)	1/2	9 8 — —	0 оранице 0 ливаде — —	3 4 1 0	1200 ор. 1200 лив. 0 ок. 800 вин.	27	0
34	Поповић (Сава)	3/4	12 12 —	1200 оранице 1200 ливаде —	9 1 0	500 лив. 0 ок. 800 вин.	36	500
35	Паскул (Мартил)	1/2	9 8 — —	0 оранице 0 ливаде — —	3 4 0 0	1200 ор. 1200 лив. 1200 ок. 400 вин.	26	800
36	Берић (Стеван), поп	?	—	—	0	800 ок.	0	800
37	Молдован (Васа)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
38	Шумац (Трајко)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 0 0 0	800 ор. 1200 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
39	Станков (Кузман)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
40	Даљин (Павле)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 0	1200 ок. 400 вин.	9	800
41	Радомиров (Филип)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	3 6 0 0	200 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	1000

СРЕТА ПЕЦИЊАЧКИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	Петровић (Среја)	1/2	9 8 — —	0 оранице 0 ливаде — —	3 4 1 0	1200 ор. 1200 лив. 0 ок. 800 вин.	26	1400
43	Радојев (Мирко)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
44	Фишћа (Тома)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 200 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	200
45	Максин (Јонаш)	3/4	17 8 —	0 оранице 800 ливаде —	10 1 0	1000 лив. 0 ок. 800 вин.	37	1000
46	Пуц (Адам)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 1 0	800 ор. 0 лив. 400 ок. 400 лив.	18	800
47	Јанковић (Јован)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
48	Брад (Василије)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 —	800 ок. —	9	0
49	Михајлов (Ђорђе)	?	0	1200 окућнице	—	—	0	1200
50	Перић (Јеремије)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
51	Драган (Јован)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 —	800 ок. —	9	0
52	Крекић (Илија)	Без иметка						
53	Берић (Јован)	Без иметка						
54	Бернец (Гашпар)	Без иметка						
55	(Не пише ништа, што значи да је плац био ненастађен — С. П.)							
56	Стојанов (Стојко)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
57	Турчић (Михајло)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0

1	2	3	4	5	6	7	8	9
58	Црвенков (Андрија)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
59	Максин (Букур)	1/4	4 4	400 оранице 400 ливаде	0 0	1200 ок. 400 вин.	9	800
60	Маркуц (Арсеније)	1/4	6 2 —	0 оранице 800 ливаде —	2 6 1	800 ор. 0 лив. 0 ок.	18	0
61	Јованов (Милован)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 лив.	18	0
62	Никодимовић (Јовица)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
63	Андрејић (Риста)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
64	Михајлов (Спасоје)	1/4	6 2 — —	0 оранице 800 ливаде — —	2 6 0 0	800 ор. 0 лив. 1200 ок. 400 вин.	18	0
+	Парохиска сесија	1/1	— —	— —	6 28	0 ор. 0 лив.	34	0

НАПОМЕНЕ

¹ Др Душан Ј. Поповић, *Срби у Банату до краја ХVIII века*, Београд, САН, 1955, 97.

² *Hofkammerarchiv*, Wien, Banater Akten, Rote № 5, f. 105.

³ Исто, Rote № 9, F. 270—273.

⁴ *Magyar országos levéltár*, Budapest, E. 303, Landes Administration in Temesvarer Banat, Fasz. 8, 1 — a, f. 35.

⁵ Поповић, н. д., 97.

⁶ Срета Пецињачки, *Банатско Ново Село у ХVIII и с почетка ХIХ века*, Н. Сад, Зборник МС ДН, св. 45/1966, 116.

⁷ Да је тако доказују и презимена *Борчанин*, која су нешто касније забележена у Баранди, Ст. Бановцима и Опову (Пецињачки, *Подаци о становништву Баранде до 1809. г.*, Н. Сад, Зборник МС ДН, св. 29/1961, 97; *Стари Бановци до краја ХVIII века*, исти Зборник, св. 36/1963, 77; и *Опово до краја ХVIII и с почетка ХIХ века*, исти Зборник, св. 39/1964, 77).

⁸ *Југословенски дневник Суботица*, бр. 321/1931; Парохиско звање храма св. Николе у Борчи, Летопис парохије, без бл. ознаке.

⁹ Д. Ј. Поповић — Ж. Сечански, *Грађа за историју насеља у Војводини од 1655 до 1796*, Н. Сад, 1936, 78.

¹⁰ Felix Milleker, *Die Besiedelung der Banater Militärgrenze*, Б. Црква, 1926, 6.

¹¹ Срећко Милекер, *Историја банатске војничке границе 1764—1873*, Панчево, 1928, 41.

¹² Државни Архив Темишвара (ДАТ), АМ, 54/81, ф. 609—614.

¹³ Југ. дневник, бр. 321/1931.

¹⁴ Димитрије Јанковић, *Шематизам српске православне епархије вршачке за год. 1898*, Вршац, 1899, 128; Поповић, н. д., 97.

¹⁵ *Јавор*, 1880, 84, Поповић, н. д., 97.

¹⁶ Додуше, неколико километара од овог насеља на југоисток, тј. на самој обали Дунава,

како рекосмо, од раније је постојала војна постаја, позната као Нова Борча, али је она убрзо ишчезла, док је њену улогу стражарчења и прве одбране преузела нова Стара Борча, како се садашње село иначе службено називало све до 1846. год. (Југ. дневник, бр. 321/1931). Потреба за Борчом као насељском постајом била је утолико већа што на левој обали Дунава није било ни једног насеља од ушћа Тисе па све до ушћа Тамиша у њега.

¹⁷ Историјски архив Војводине (ИАВ), Сремски Карловци, Темишварска епархија, Конзисторијални записници за 1783—1931. годину, књ. бр. 153, стр. 234 и 244.

¹⁸ У суседној Овчи, која је нешто касније насељена, имамо обрнут случај. Тамо су на име Срби били у мањини, па су се убрзо сви до једног порумунили.

¹⁹ Југ. дневник, бр. 321/1931. — То се сасвим лепо види и из првих црквених матрикула села.

²⁰ Архив Српске академије наука и уметности, Сремски Карловци (АСАНУК), ПМ „А“, 126/1804.

²¹ То по Прилогу II.

²² ДАТ, АМ, 130/65, ф. 560—565.

²³ ИАВ, поменути фонд, књ. бр. 153, стр. 244.

²⁴ АСАНУК, ПМ „А“, 126/1804.

²⁵ ДАТ, АМ, 130/65, ф. 560—565.

²⁶ Југ. дневник, бр. 321/1931; Парохиско звање храма св. Николе у Борчи, Летопис парохије.

²⁷ Пециначки, *Црепајски ритови пре изведених мелiorација 1929—1935. године*, Н. Сад, Зборник МС ДН, св. 51/1968, 106.

²⁸ Ја сам о тим тешкоћама говорио у више махова, на пример у раду нав. под бр. 27, стр. 122, а исто тако и у раду *Новоселски рит у XIX и почетком XX века, Годишњак града Београда*, Београд, књ. XIV/1967, 344.

²⁹ Као под 27, 106. — Дунавски кордон су одржавали и други граничари, а не само они са леве обале Тамиша. Црепајци су, на пример, држали сектор према Ритопеку (Пециначки, *Неколико фактографских података из Темишварског архива*, засад у штампи — Архивски преглед).

³⁰ Као под 27, 106.

³¹ Те матрикуле се и сад налазе у Парохиском звању храма св. Николе у Борчи. А ево и неких конкретних доказа за то. Георгије Молдован из Земуна крстио је дете Јована Маринковића из места (1797), док су децу Лазара Орловића крстили Миладин Јовановић и Филип Илијевић из Црепаје (1797, 1804, и 1806). Антоније Молдован из Панчева крстио је дете Шане Животића (1798), Јован Стојановић из Земуна дете Максима Стојковића (1808), Марија Васиљевић из Земуна дете Милована Јовановића (798), Давид Јанковић из Панчева дете Лазара Јанковића (1799), Илија Шмицин из Боке дете Стојана Дочанина (799.), Стојан Грубановић из Црепаје дете Петра Јовановића

(800.), Арсеније Војновић из Црепаје дете Кузмана Ристића (1801.), Јован Стојановић из Земуна дете Саве Станковића, а Симеон Марковић из Ковина дете Петра Туркова (1802), Лазар Сремац из Црепаје дете Филипа Радомировог (802),...? Рајнић из Идвора дете Илије Крекића (803), Коста Тодоровић из Земуна дете Спасоја Михајловића (803.), Тома Субић из Панчева дете Пантелејмона Петковића (803.), Андрија Живковић из Црепаје дете Јанчике Петровића, и тд.

³² Прилог I је сачињен, још ћемо видети, на основу првог домовног протокола села Борче из 1843. год.

³³ Југ. дневник бр. 321/1931.

³⁴ То најбоље доказује Прилог II.

³⁵ Презимена су повађена, већ је напоменуто, из очуваних матица и домовног протокола, односно из прилога I и II.

³⁶ Та потискивања су била негде јача а негде слабија, зависно од локалних руководиоца туђинског порекла, али су најпоразнија била, колико ми је познато, у селу Острову ковинске компаније. Тамо су на име у XVIII и с почетка XIX века сва презимена имала наставак *ић*, а већ у другој половини XIX века тих наставака уопште није више било, па су рецимо од Живановића, Момировића и Станисављевића сви одреда постали Живанови, Момирови и Станисављеви, итд., како се те фамилије и данас зову, јер им после 1918. нису враћени првобитни наставци.

³⁷ Дати подаци су повађени из матичних књига села Борче за 1797—1810. годину, које се иначе чувају у сеоском Парохиском звању. Те књиге је завео поп Стефан Берић, а прво новорођенче које је у њих уписано (крштено) је Гаврило Маринковић, Јованов и Ружицин син, којег је крстио Георгије Молдован из Земуна. Било је то 25. марта 1797. по старом, тј. по јулијанском календару.

³⁸ По себи се разуме да су и лична имена узета из књига само уколико су забележена до 1810. год.

³⁹ Било је то 1801. године, али у књизи не пише зашто је дете крштено у Борчи, а не у Баваништу.

⁴⁰ Овде ваља приметити две ствари. Прво, ти и такви супружници су понекад и сами потицали из мешовитих бракова. Друго, језик већине не мора увек да „победи“, што се најбоље види из мог рада о Банатском Новом Селу (напомена бр. 6, стр. 128), али је овде победио прво због тога што су Срби процентуално били у огромној већини, а друго што је сама Борча као насеље била не само удаљено, него доста често и одсечено од околних насеља, тако да су становници углавном контактирали међусобно, што је повољно утицало на србизацију.

⁴¹ Тих прича и веровања има по свим банатским, и не само банатским насељима, јер се у многим домаћинствима чува понеко предање те врсте, од којих већина ипак не одговара чињеничном стању. Да је тако, најбоље доказује случај садашњег председника црквене

општине у Борчи, Станкова, који мисли да је његово презиме бугарског порекла, и то само зато што не гласи *Станковић*, већ *Станков*, док се та фамилија иначе у свим матрикулама почев од 1797. увек бележила као *Станковић*, а изгледа, већ је поменуто, и да се доселила из Земуна, тако да се уопште не може говорити о некаквом бугарском пореклу исте породице.

⁴² Тако је 31. марта 1808. Арсеније Паскул крстио Флору Грује и Марије Максимовић (Максин), док је 13. фебруара 1810, опет, Мартин Маскул крстио Мартина Вује и Ане Максимовић, давши му своје име. Таквих примера има више, па се отуд у иначе српским породицама сретaju румунска имена. Међутим, било је и обрнутих случајева, кад су Срби Румунима давали своја имена.

⁴³ Тежња за скраћењима се не запажа само у наведеним, већ и у другим српским крајевима.

⁴⁴ У матици рођених Борче за 1807. год. пише, између осталог, и то да је Ана Берић, кћи поп-Стефанова, крстила дете Алексе Драгиног.

⁴⁵ За ту претпоставку немамо најубедљивијих доказа, али се она због неких околности ипак намеће. Прво, то домаћинство је било и бројно и имућно, слично домаћинству Лазара Стојковића, који је иначе у Борчу дошао, како се чини, из Земуна. Друго, сви чланови његове породице, не изузимајући ни жену му, имају српска имена, односно именске облике, а не румунске, што значи да су рођени највероватније у нашој средини. Изузетак чини најстарији му син Паскул, рођ. 1763, али се већ његова жена звала Милица. Но ако је Паскул и рођен у некој другој средини, рецимо цинцарској, Никола (р. 1771) и Јелена (р. 1773) свакако нису. Није искључено да су они рођени у Земуну, јер је у њему тада насељено доста припадника цинцарске етничке групе, који се бејашу разбежали на све стране после разорења Москопоља и његове околине. Додуше, ти људи су се у већини бавили занатима и трговином, али је међу њима било и земљорадника, од којих је један могао бити и Роман(ов). На такву помисао наводи и то што су, већ је речено, за градњу борчанске цркве понајвише заслужни управо Романов и Лазар Стојковић, који су били и чланови прве црквене управе у селу, а заједно с њима и неки земунски трговци, највероватније Цинцари, јер су они радо помагали акције такве врсте само ако су за те акције били заинтересовани и њихови саплеменници (Југ. дневник, бр. 321/1931).

⁴⁶ Јелена, Кобајева жена (без к. броја, али му се иста налазила између к. бр. 4 и 5), на пример, свакако није била Мађарица, јер Мађари таквог имена немају, већ Српкиња, и то тим пре што су они могли склопити брак тек око 1810. с обзиром да су обоје рођени 1790. год.

⁴⁷ На те и такве случајеве овде нећемо посебно указивати, јер су они ионако доста добро познати.

⁴⁸ ДАТ, АМ, 117/45, ф. 458—461.

⁴⁹ АСАНУК, ПМ „А“, 126/1804.

⁵⁰ Југ. дневник бр. 321/1931. — А ево и једног конкретног доказа. Поп Стефан Берић је на једном листу матице рођених за 1799. год. записао да је крстио Петра, сина Ђурке католика, док је кум био Георгије Лукић.

⁵¹ *Јавор*, 1880, 84.

⁵² То по усменом саопштењу садашњег свештеника Борче П. Нешића.

⁵³ ДАТ, АМ, 91/51, ф. 397.

⁵⁴ ДАТ, АМ, 117/45, ф. 458—461 и 473—480.

⁵⁵ *Јавор*, 1880, 85.

⁵⁶ Исто, 84.

⁵⁷ Парохијско звање храма св. Николе у Борчи, Домовни протокол села из 1843. год.

⁵⁸ ДАТ, АМ, 97/214, ф. 1876.

⁵⁹ ИАВ, Поменути фонд, књ. бр. 153, стр. 244.

⁶⁰ Јанковић, н. д., 128; Југ. дневник бр. 321/1931.

⁶¹ Југ. дневник бр. 321/1931.

⁶² Као под 59.

⁶³ Мата Косовац, *Српска православна митрополија карловачка по подацима у 1905. год.*, Карловци, 1910, 623.

⁶⁴ ДАТ, АМ, 134/30, ф. 441.

⁶⁵ АСАНУК, ПМ „А“, 126/1804.

⁶⁶ ДАТ, АМ, 133/56, ф. 807—808 и 764—766.

⁶⁷ ИАВ, Поменути фонд, књ. бр. 133, стр. 234, књ. бр. 153, стр. 98, књ. бр. 155, стр. 167.

⁶⁸ Исто, књ. бр. 153, стр. 244.

⁶⁹ Косовац, н. д., 623; АСАНУК, ПМ „А“, 33/1797 и 134/1806; ИАВ, Пом. фонд, књ. бр. 158, стр. 312—313.; *Пецињачки, Основни подаци из 1813. год. о школама 12. немачко-банатске регименте*, засад у штампи у наредној књизи Рада војвођанских музеја.

⁷⁰ Парохијско звање храма св. Николе у Борчи, Матрикуле рођених и умрлих за 1797—1810. годину.

⁷¹ Андрија М. Огњановић, *Граничарске народне школе и њихови учитељи на територији Војводине од 1774. до 1782. године*, Н. Сад, 1964, 58.

⁷² *Пецињачки, Основни подаци из 1813. год. о школама 12. немачко-банатске регименте*, засад у штампи у наредној књизи Рада војвођанских музеја.

⁷³ ДАТ, АМ, 133/56, ф. 776—778 и 804—807.

⁷⁴ Поповић, н. д., 97.

⁷⁵ Косовац, н. д., 623.

⁷⁶ То унеколико произилази и из података В. Р. Ђурића (Владимир Р. Ђурић, *Панчевачки рит*, САН, Београд, 1953, 32—33), али су ти подаци непотпуни и нетачни, па стога у овом случају и неупотребљиви.

⁷⁷ Историјски архив Панчево, Збирка катастарских исправа из XVIII и XIX века, Катастарска књига села Борче за 1808. год., бр. 29.

⁷⁸ Исто.

⁷⁹ ДАТ, АМ, 130/65, ф. 569—570.

LE VILLAGE BORČA, AU XVIII ET XIX SIÈCLE

Sreta Pecinjački

L'ancienne Borča »turque« se trouvait là où est la Borča actuelle: sur la rive de la rivière Viselja. Compte tenu de sa situation néogéographique qui ne lui offrait aucun avantage, c'était tout de même une localité serbe importante dont on trouve mention en 1567, date à laquelle un évangile y fut écrit. Cette Borča était souvent inondée par le Danube et Tamiš, vu qu'il n'y avait jadis pas de digue pour la protéger, et vers la moitié du XVIIIe siècle elle fut pour cette raison abandonnée. Le territoire du village devenu désert, il ne resta sur la rive du Danube, en face de Belgrade, du Kalemegdan, qu'un poste militaire autrichien pas très important.

Lorsque, toutefois, la frontière militaire du Banat avait été formée et un service de cordon permanent sur le Danube établi, il devint évident que la station militaire d'auparavant ne suffisait pas pour surveiller la frontière face à Belgrade et à la Turquie. Des soldats devaient y être amenés quotidiennement en assez grand nombre pour en renforcer la sécurité et venaient de localités voisines et parfois même plus éloignées, situées sur la rive gauche du Tamiš. Mais ces venues étaient fort fatigantes, assez souvent même impossible à mettre en oeuvre, car il fallait que les hommes surmontent toute une série d'obstacles entre le Tamiš et le Danube, tels que des roselières, des mares, canaux etc. C'est pourquoi les responsables vinrent à l'idée de fonder une petite colonie militaire dans les marais de Pančevo, non loin de la frontière, afin d'assurer les hommes nécessaires au cordon en permanence, donc qui y vivraient et non pas qui y feraient et non pas qui y feraient seulement leur service. Ceci fut rapidement réalisé et le choix tomba sur l'ancienne localité de Borča.

Au fait, la Borča d'aujourd'hui avait été fondée en 1794—97. Vingt-sept familles de Pančevo furent les premières à y être colonisées et en construisirent les fondements. Les autorités frontalières firent construire pour elles les seize premières maisons d'habitation, alors que les suivantes furent construites par les colons eux-

-mêmes. En 1795 on enregistre à Borča 119 habitants orthodoxes, qui avaient déjà leur chapelle et même un prêtre. Au cours des années 1796—1797 la colonisation était terminée quant au fond. Les colons provenaient principalement du Banat, quoiqu'il y en avait d'autres régions aussi. Ils étaient dans une immense majorité des Serbes et le village acquis ainsi un caractère serbe dès le commencement. Avec les Serbes et à leur suite arrivèrent aussi quelques familles roumaines et germano-hongroises, mais elles furent rapidement assimilées. La nouvelle Borča avait en 1802—1803 52 foyers et 245 habitants, et en 1811, 63 foyers et 390 habitants.

La nouvelle Borča est située au plus belle endroit et au plus sec de son territoire, sur le bord même du Viselj. Elle fut construite selon un plan déterminé comme le prouvent ses rues plantées d'arbres aux temps de leur naissance déjà. L'église actuelle de St. Nicolas a été bâtie en 1799. La paroisse a été fondée en 1794, et les registres d'état civil établis en 1797. Le prêtre, de 1794, était Lazar Konstantinović, en 1796 c'était Stojan Berić et en 1797 Stevan Berić. D'après les données dont on dispose actuellement, l'école serbe, slave de Borča existe depuis 1800, lorsqu'elle avait 9 élèves et l'instituteur état Nikola Popović.

Quoique le territoire était assez grand, couvrant plusieurs milliers d'arpents, le village propre n'en possédait qu'une petite partie, insignifiante. D'après des données de 1808, les habitants des confins possédaient en tout, pris globalement: 1071 arpents de fond de terre, 486 arpents de champs labourables, 525 arpents de prés, 48 arpents de vergers et 12 arpents de vignes, d'où il ressort que chaque foyer pris séparément avait 17,8 arpents de terre, 8,1 arpents de champs, 8,7 de prés, 0,8 de vergers et 0,2 de vigne. Il faut ajouter, que jusqu'en 1808 aucun changement de propriété n'a été noté (dot, héritage ou vente) ce qui veut dire que les propriétés étaient restées telles qu'elles étaient au temps de leur répartition.